

Handläggare
Isabelle Wall
Telefon: 08-508 150 52**Till**
Skarpnäcks stadsdelsnämnd
2025-04-24

Underlag för budget 2026 med inriktning 2027 och 2028 för Skarpnäcks stadsdelsnämnd

Förslag till beslut

1. Skarpnäcks stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens förslag till underlag för budget 2026 med inriktning för 2027 och 2028 med bilagor, och överlämnar den till kommunstyrelsen för fortsatt beredning.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Jonas Lauri
Stadsdelsdirektör

Bakgrund

I ärendet Underlag för budget 2026 med inriktning 2027 och 2028 ska nämnden beskriva och analysera de kommande årens utveckling samt konsekvenserna för staden. Rapporten är ett underlag i arbetet med stadens budget 2026 och ska lyfta viktiga frågor så som utvecklingsbehov, utmaningar och prioriteringar inför framtiden. Fokus ska vara på de frågor och faktorer som har störst påverkan på verksamhetens utveckling och ekonomi under perioden 2026-2028, utifrån förändringar i omvärlden och i den egna verksamheten.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom förvaltningsledningen i samråd med chefer och nyckelpersoner inom respektive avdelning.

Ärendet har behandlats i förvaltningsgrupp och i pensionärsrådet 2025-04-16.

Innehållsförteckning

1 Strategisk inriktning	5
2 Lokala utvecklingsbehov	8
2.1 Välbefinnande och hälsa.....	8
2.2 Uppväxtvillkor och utbildning	10
2.3 Arbete och företagande.....	11
2.4 Boende och stadsmiljö.....	12
2.5 Demokrati och trygghet.....	14
2.6 Miljö och klimat	16
3 Planeringsförutsättningar för nämndens verksamhetsområden	17
3.1 Förskoleverksamhet.....	17
3.2 Verksamhet för barn, kultur och fritid.....	19
3.3 Äldreomsorg	20
3.4 Stöd och service till personer med funktionsnedsättning	21
3.5 Individ- och familjeomsorg inkl. socialpsykiatri.....	22
3.6 Stadsmiljöverksamhet.....	26
3.7 Ekonomiskt bistånd	27
3.8 Arbetsmarknadsåtgärder.....	28
3.9 Övrigt.....	29
4 Sammanfattande ekonomisk analys	31
4.1 Drift	33
4.2 Investeringar	36
5 Lokalförsörjningsplan.....	37
5.1 Sammanfattning.....	37
5.2 Planeringsförutsättningar.....	38
5.3 Bedömd hyreskostnadsutveckling.....	39
5.4 Samverkan	40
5.5 Lokalplanering - ej pedagogisk verksamhet.....	41
5.5.1 Nuläge 31 januari 2025	41
5.5.2 Behov och planering av lokaler för år 2026-2033 (första planeringsperioden)	42
5.5.3 Behov och planering för lokaler år 2034-2045 (andra planeringsperioden)	42

5.6	Lokalplanering - pedagogisk verksamhet.....	42
5.6.1	Nuläge 31 januari 2025	42
5.6.2	Planering av lokaler för år 2026-2033 (första planeringsperioden)	44
5.6.3	Planering av lokaler för år 2034-2045 (andra planeringsperioden)	44

Bilagor

Bilaga 1: Regional boendeplan för äldre 2026 med utblick mot 2050, region östra söderort

Bilaga 2: Regional boendeplan för särskilt boende för personer med funk.nedsätt. enl LSS och SoL 2025-2035

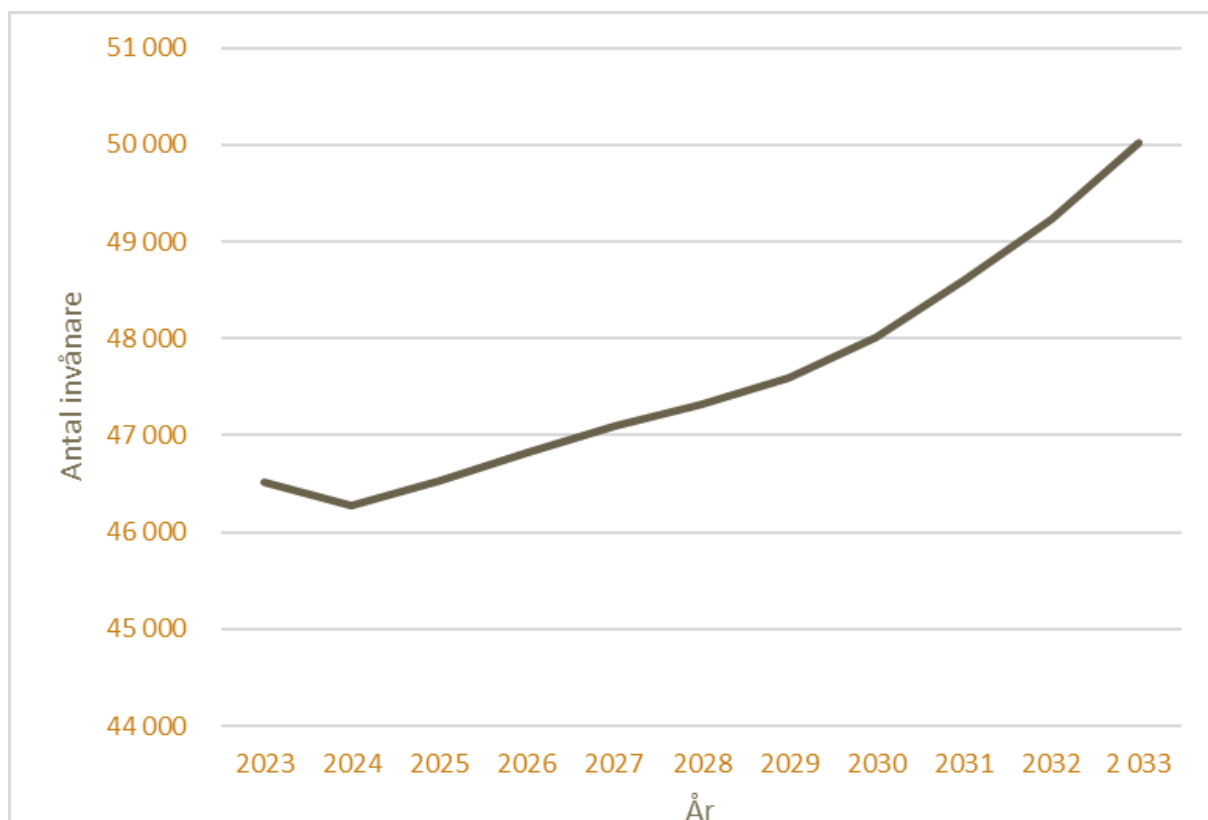
1 Strategisk inriktning

Redogörelse

Skarpnäcks stadsdelsområde ligger i sydöstra Stockholm och är stadens tionde folkrikaste område. Stadsdelsområdet består av nio stadsdelar: Hammarbyhöjden, Björkhagen, Enskededalen, Kärrtorp, Bagarmossen, Skarpnäcks gård, Orhem, Skrubba och Flaten. De tre sistnämnda består till övervägande del av naturmark och har en liten befolkning. Dessa tre områden är därför undantagna i jämförelser mellan stadsdelarna i denna rapport. Flaten är den minsta stadsdelen sett till befolkning med nio bosatta.

Stadsdelsområdet hade i slutet av 2023 cirka 46 500 invånare, och växer inte i samma takt som andra delar av Stockholm. Antalet invånare beräknas öka med drygt 800 personer fram till 2028, vilket motsvarar cirka två procent. Den åldersgrupp som minskar mest fram till år 2028 är gruppen 1-5 år. Störst ökning under samma period sker inom åldersgruppen 80-89 år. Fram till 2033 beräknas stadsdelsområdets befolkning öka till närmre 50 000 invånare, vilket motsvarar 8 procent.

Ålder	Prognos år		Förändring 2023-2028			Förändring 2023-2033	
	2023	2028	2033	Antal	%	Antal	%
0 år	491	499	583	8	2%	92	19%
1-5 år	2 642	2 289	2 476	-353	-14%	-166	-6%
6-9 år	2 116	1 887	1 754	-229	-11%	-362	-17%
10-12 år	1 563	1 447	1 301	-116	-8%	-262	-17%
13-15 år	1 558	1 496	1 364	-62	-4%	-194	-12%
16-18 år	1 481	1 526	1 490	45	4%	9	1%
19-24 år	2 825	3 156	3 364	331	12%	539	19%
25-64 år	26 971	27 091	28 599	120	1%	1 628	6%
65-79 år	5 479	6 040	6 718	561	11%	1 239	23%
80-89 år	1 096	1 605	2 021	509	47%	925	84%
90- år	300	281	356	-19	-7%	56	19%
Totalt	46 522	47 316	50 027	794	2%	3 505	8%

(Befolkning Skarpnäcks stadsdelsområde per den 31 december 2023 och prognos för år 2033.
Källa: ODS)

Den prognostiserade befolkningsökningen för perioden 2023-2033 skiljer sig kraftigt åt mellan olika stadsdelar. Befolkningen i Kärrtorp beräknas öka med 23 procent medan befolkningen i Hammarbyhöjden och Skarpnäcks gård beräknas öka med 8 procent. Samtidigt väntas befolkningen minska i flera områden. I Kärrtorp återfinns högst andel barn i åldrarna 1-5 år. Stadsdelen har även störst andel äldre personer som är 80 år eller äldre.

Enligt förvaltningens förteckning över planerade nybyggnationer så planeras det för cirka 5000 nya bostäder inom stadsdelsområdet fram till 2033. Exakt vilka projekt som blir klara och när kommer troligtvis att förändras, framskrivningen bör därför tolkas med försiktighet.

En stor del av befolkningen inom stadsdelsområdet har minst en gymnasial utbildning. 93 procent av kvinnorna och 90 procent av männen, vilket är högre jämfört med staden som helhet. Kvinnor har genomgående en högre utbildningsnivå än männen, runt 3-4 procentenheter i samtliga stadsdelar. Högst andel personer med minst en gymnasieutbildning bor i Enskededalen och Björkhagen. Stadsdelarna Skarpnäcks gård och Bagarmossen har istället lägst andel med minst en gymnasieutbildning.

En majoritet av befolkningen (73 procent) har svensk bakgrund, vilket är högre än stadens snitt. Stadsdelarna Enskededalen, Kärrtorp och Björkhagen har högst andel invånare med svensk bakgrund (runt 80 procent). Stadsdelarna Skarpnäcks gård och Bagarmossen har lägst andel befolkning med svensk bakgrund (37 respektive 30 procent). Till de som har svensk

bakgrund räknas personer som är inrikes födda med minst en inrikes född förälder.

Andelen invånare i stadsdelsområdet som någon gång under året haft sjukpenning uppgick år 2023 till cirka 12 procent bland kvinnorna och 6 procent hos männen, vilket är högre än stadens andelar. Ohälsotalet, dvs. antal sjukdagar som har ersatts genom socialförsäkringen i relation till befolkningen i åldern 16–65 år, ligger i stadsdelsområdet högre än stadens snitt år 2023. Skarpnäcks gård och Bagarmossen är stadsdelarna med högst ohälsotal både för kvinnor och för män. Kvinnor i stadsdelsområdet har i snitt 21 ohälsodagar medan männen i snitt har 15 ohälsodagar.

Analys

Skarpnäcks stadsdelsområde liknar på flera sätt staden som helhet. Befolkningens utbildningsnivå och inkomster ligger nära stadens genomsnitt, däremot finns stora skillnader i livsvillkor mellan olika stadsdelar inom stadsdelsområdet.

Medianinkomsterna är något lägre för både kvinnor och män jämfört med staden som helhet. Medianinkomsterna varierar mellan de olika stadsdelarna, där Enskededalen och Hammarbyhöjden har högst medianinkomst och stadsdelen Bagarmossen har lägst. Inkomstskillnaderna mellan könen är störst i Enskededalen och Hammarbyhöjden. I Kärrtorp är skillnaden mellan kvinnor och mäns medianinkomster minst.

Ohälsotalet inom stadsdelsområdet är högre än stadens snitt och kvinnor har fler antal sjukdagar än män. I Socialförsäkringsrapport 2017:3 nämner Försäkringskassan gravidrelaterade diagnoser och en högre andel psykiatriska sjukdomar hos kvinnorna som troliga faktorer till att kvinnor i åldersgruppen 30-39 år har en högre andel påbörjade sjukfall. Eftersom sjukfall i psykiatriska diagnoser också varar längre än andra sjukfall, bidrar de i stor utsträckning till att öka antalet pågående sjukfall. I Försäkringskassans årsredovisning 2022 lyfts även att kvinnor i större utsträckning än män arbetar inom yrken som har hög sjukfrånvaro och att kvinnor fortfarande i högre grad har dubbel arbetsbelastning i form av både hem- och förvärvsarbete. Kvinnors sjukfrånvaro beror alltså sannolikt inte på att de har sämre hälsa utan snarare på att de i högre utsträckning tar ett ansvar för hem och barn samt arbetar i andra verksamheter och positioner än män.

Analysen visar ett tydligt mönster när det gäller socioekonomiska skillnader inom stadsdelsområdet. Stadsdelarna Bagarmossen och Skarpnäcks gård samt lägst andel förvärvsarbetande personer samt lägst andel befolkning med svensk bakgrund. Invånarna i Bagarmossen och Skarpnäcks gård har lägre inkomster och lägre utbildningsnivå jämfört med övriga delar av stadsdelsområdet. Vidare har Bagarmossen och Skarpnäcks gård högre andel barnhushåll med låg ekonomisk standard och högre ohälsotal inom befolkningen.

Nämndens verksamheter behöver anpassas dels utifrån ny lagstiftning och dels utifrån den demografiska utvecklingen och förändrade behov inom målgrupperna. Efterfrågan av äldreomsorg ökar stadigt vilket ställer krav på förändrade arbetssätt och ökad digitalisering inom verksamheterna. Vikande barnantal inom förskolan kräver en aktiv förvaltning av förskolelokaler för att kunna möta oförutsedda händelser och uppfylla platsgarantin. Antalet ungdomar i åldern 13-15 år minskar, vilket på sikt kan påverka tillgången till fritidsgårdar inom stadsdelsområdet. Kompetensförsörjningen är en av förvaltningens utmaningar. Nya

verksamheter tillkommer under planperioden så som parkdrift i egen regi.

Karaktäristiskt för stadsdelsområdet är de gena och sammanhållna kopplingarna i form av gång- och cykelstråk samt avsaknaden av större fysiska barriärer. Utöver detta finns goda kollektivtrafikmöjligheter och närhet till såväl bostadsnära natur som stora naturreservat. Genom fortsatt samverkan med berörda förvaltningar och bolag i staden kan förvaltningen säkerställa att dessa kvaliteter bibehålls och utvecklas i den fortsatta stadsutvecklingen. Dessa kvaliteter utgör tillsammans med ett stort medborgarengagemang i miljö- och klimatfrågor goda förutsättningar att bo och leva hållbart i stadsdelsområdet och på det sättet bidra till att nå stadens högt uppsatta klimat- och miljömål.

Största utmaningarna och möjligheterna i stadsdelsområdet

Utmaningar

- Anpassning av nämndens verksamheter för att möta framtida och förändrade behov hos befolkningens olika åldersgrupper
- Omställningen till fler förebyggande insatser inom verksamheterna behöver resurssättas, även behovet av ökad digitalisering kommer initialt att vara kostnadsdrivande
- Stärka de socioekonomiskt svagare stadsdelarna

Möjligheter

- Bibehålla och utveckla den höga kvaliteten på naturreservaten inom stadsdelsområdet
- Närheten till natur inom stadsdelsområdet samt de många gång- och cykelstråk som förbinder de olika stadsdelarna utgör goda förutsättningar för ett aktivt friluftsliv och ett lågt bilberoende
- Aktiva föreningar, engagerat civilsamhälle och det starka medborgarengagemang som finns inom stadsdelsområdet kring hållbar utveckling och att leva hållbart

2 Lokala utvecklingsbehov

Nedan beskrivs ett antal lokala utvecklingsbehov utifrån olika tematiska områden. Syftet med framtagna prioriteringar är att minska den socioekonomiska utsattheten och segregationen i stadsdelsområdet och samtidigt öka den sociala och ekonomiska hållbarheten. Nedan beskrivs även utvecklingsbehov utifrån miljö och klimat. De gemensamma strategiska prioriteringar som återges är framtagna i samarbete med berörda stadsdelsförvaltningar, fackförvaltningar eller bolag. Förvaltningens arbete med de lokala utvecklingsbehoven bidrar även till uppfyllandet av hållbarhetsmålen i Agenda 2030.

2.1 Välbefinnande och hälsa

Redogörelse

Åldersstrukturen i Skarpnäck stadsdelsområde speglar i stort sett den i hela staden, där medellivslängden stadigt ökar. För nyfödda flickor är den förväntade medellivslängden 85,7 år och för pojkar 82,3 år. Eftersom andelen äldre ökar i Skarpnäck stadsdelsområde, där många lever ensamma, kommer detta att ställa ännu större krav på äldreomsorg i framtiden.

Ensamhet är starkt kopplat till både psykisk och fysisk ohälsa. Personer som ofta känner sig ensamma löper en högre risk för att drabbas av depression och ångest, och samtidigt kan depression förvärra känslan av ensamhet. Ensamhet och social isolering innebär även en ökad risk för tidig död, särskilt vid hjärt- och kärlsjukdomar. I Swecos analys av sambandet mellan ensamboende och behov av omsorg framgår att äldre som bor ensamma i högre grad än de som bor tillsammans med någon får hjälp från äldreomsorgen. Detta leder till variationer i omsorgsnivåerna inom regionen. Två av tre stadsdelar i östra söderort, Enskede-Årsta-Vantör och Skarpnäck, har den högsta andelen ensamboende bland personer 80 år och äldre i staden, vilket kan förklara det ökade behovet av omsorg i dessa områden.

Analys

I region östra Söderort förväntas antalet äldre i åldersgrupperna 80–89 år öka markant. Fram till 2040 beräknas antalet personer i åldern 80–84 år öka från 3 818 till 6 486, nästan en fördubbling. Likaså ökar gruppen 85–89 år ökar från 2 117 till 4 145. Till 2050 fortsätter ökningen, med en total tillväxt på 126 procent för 80–84-åringar och 162 procent för 85–89-åringar jämfört med 2023.

Det totala antalet omsorgstagare i region östra söderort ökar från drygt 4 400 år 2023 till över 6 200 år 2040 och antal personer med behov av vård- och omsorgsboenden ökar med 39 procent. Till 2050 förväntas en fortsatt ökning, vilket innebär att behovet av vård- och omsorgsboenden totalt sett stiger med 66 procent från 2023.

En bostad är en grundläggande förutsättning för välmående. För att kunna möta de växande behoven måste ett flertal nya vård- och omsorgsboenden byggas fram till 2040. Enligt äldreboendeplanen ska Micasa skapa nästan 1 000 nya platser i staden, vilket motsvarar cirka elva nya boenden beroende på storlek. Micassas utbyggnad förväntas täcka 50 procent av stadens behov av platser fram till 2040.

I Skarpnäcks stadsdelsområde planeras det nya vård- och omsorgsboendet Bergholmsbacken att stå klart för inflyttning 2029. Boendet är utformat för 72 platser, men en översyn pågår för att undersöka möjligheten att utöka till 80 platser. I dagsläget finns vård- och omsorgsboendet Hemmet för gamla med 63 platser i stadsdelsområdet. Ursprungligen var det tänkt att Hemmet för gamla skulle flytta till det nya boendet, men med tanke på det ökande behovet av vård- och omsorgsplatser i region östra söderort utvärderas nu hur boendet bäst kan användas framöver.

Förvaltningen ska verka för hälsosamma och trygga miljöer för god och nära vård och omsorg. I samverkan med Micasa utvecklas hälsofrämjande, tillgängliga och säkra inomhus- och utomhusmiljöer vid äldreboendet Bergholmsbacken, med utgångspunkt i den befintliga detaljplanen. Digitala lösningar stärker det salutogena och förebyggande arbetet samt förbättrar omsorgen.

Strategisk prioritering:

- Förvaltningen kommer tillsammans med Micasa titta på möjligheterna att stärka attraktiviteten för träffpunkten vid Bergholmsbacken genom en inbjudande och funktionell omgivning med möjlighet till aktivitet och paus.

2.2 Uppväxtvillkor och utbildning

Redogörelse

Förvaltningen arbetar med flera riktade och förebyggande sociala insatser för barn och unga. Under det tematiska området uppväxtvillkor och utbildningen har förvaltningen valt att fokusera på förskolans utbildning och ekonomiskt utsatta barnhushåll.

En likvärdig förskola av hög kvalitet bidrar till att skapa jämlika uppväxtvillkor. Förskolans kompensatoriska uppdrag är därför centralt. Förskolan är det första steget i det svenska utbildningssystemet och ska lägga grunden för det lärande som fortsätter i skolan och i resten av livet. Det finns forskning som visar att förskolan har positiva effekter på barns utveckling och lärande, särskilt för flerspråkiga barn och barn med svag socioekonomisk bakgrund. Stadsdelsnämndens förskoleverksamhet omfattar cirka 1600 barn fördelade på två förskoleområden och 25 förskolor. Inskrivningsgraden är hög, 96, 4 procent av alla barn i åldrarna två till fem år är inskrivna i förskola. Två tredjedelar av barnen går i kommunal förskola och resterande i fristående regi.

Förvaltningens senaste inventering visar att det finns flest flerspråkiga barn inom förskolorna i Bagarmossen och i Skarpnäcks gård. I Bagarmossen har 17 procent av barnen inte svenska som ett av sina modersmål och 23 procent i Skarpnäcks gård. Inom Skarpnäcks gård och Bagarmossen finns också lägst andelar invånare med svensk bakgrund. I dessa stadsdelar har 37 respektive 30 procent utländsk bakgrund.

I Bagarmossen drivs 16 procent av förskolorna i fristående regi och 84 procent i kommunal regi. I Skarpnäcks gård drivs drygt hälften av förskolorna i kommunal regi. Inom stadsdelen Bagarmossen finns två kommunala grundskolor, Brotorpsskolan och Bagarmossens skola. Inom Skarpnäcks gård finns Skarpatorpsskolan.

Grundskola och förskola ska samverka för att stödja elevernas utveckling och lärande. Det handlar bland annat om att utbyta erfarenheter och information inför övergångar. Särskilt fokus ska ligga på att synliggöra och beskriva det språkutvecklande arbetet. Förskolan behöver ta hänsyn till vad barnen kommer att möta i förskoleklassen för att ge förutsättningar att förbereda för detta. En stark läskultur och inbjudande läsmiljö i förskola och skola stärker barns och ungas språk- och kunskapsutveckling samt inspirerar till ökad fritidsläsning. Folkbibliotekets uppdrag gentemot förskolan är att erbjuda ett brett utbud av litteratur och läsfrämjande aktiviteter, liksom att fungera som stöd i förskolornas läs- och språkstimulerande arbete. Inom stadsdelen Bagarmossen finns Bagarmossens bibliotek och i Skarpnäcks gård finns Skarpnäcks bibliotek.

Barnfamiljernas ekonomiska situation utgör en grundläggande förutsättning för vilka uppväxtvillkor barn har i övrigt. Högst andel barnhushåll med låg ekonomisk standard år 2022 hade stadsdelen Bagarmossen följt av Skarpnäcks gård. Lägst andel hade Enschedalen följt av Hammarbyhöjden. Barnfamiljer är en särskilt utsatt grupp och erbjuds stöd till mer långsiktiga och hållbara boendelösningar. Förvaltningen fortsätter prioritera arbetet för att enskilda och barnfamiljer som beviljats boende ska kunna flytta vidare till mer självständiga boendeformer. Få barnfamiljer har berörts av vräkning inom stadsdelsområdet.

Analys

Förvaltningens analys är att det inom tematiska området och kopplingen till ekonomiskt utsatta barnhushåll inte finns något lokalt utvecklingsbehov under perioden. För mer information om förvaltningens arbete se rubriken planeringsförutsättningar för nämndens verksamhetsområden 3.7.

Förvaltningen ser behov att utveckla förskolans samverkan med de kommunala grundskolorna i Bagarmossen och Skarpnäcks gård avseende det språkutvecklande arbetet. Förskolorna inom Bagarmossen och Skarpnäcks gård behöver utveckla överföringen hur de har arbetat med språkutveckling till mottagande grundskolor inom berörda stadsdelar. Skolorna behöver utveckla återföring av elevers språkliga kunskaper till förskolan. Det kan bland annat ske inom ramen för Skolverkets kartläggningsmaterial *Hitta språket*. Detta för att bättre kunna avgöra vilka språkutvecklande insatser som ger resultat och på så sätt kunna observera och följa utveckling över tid. Ett utvecklat arbetssätt mellan förskolorna och skolorna kan vara ett led i att åstadkomma ökad likvärdighet inom stadsdelsområdet. Förvaltningen ser även att samverkan kan utvecklas med biblioteken inom dessa stadsdelar.

Strategisk prioritering

- Utveckla förskolebarns övergång från förskola till förskoleklass fokus språkutvecklande arbete i stadsdelarna Bagarmossen och Skarpnäcks gård.
- Utveckla samverkan mellan nämndens förskolor och stadens bibliotek med fokus på stadsdelarna Bagarmossen och Skarpnäcks gård för förbättrad språkutveckling hos barn.

2.3 Arbete och företagande

Redogörelse

I Skarpnäcks stadsdelsområde liksom i övriga delar av staden har sysselsättningsgraden ökat det senaste decenniet. Pandemin medförde en viss nedgång generellt i sysselsättningen, men en återhämtning förefaller ha skett i samtliga delar av staden. Även andelen invånare med en eftergymnasial utbildning har stadigt ökat i hela staden. Förändringarna i Skarpnäcks stadsdelsområde är tydlig för båda könen och för invånare med både svensk och utländsk bakgrund, både vad gäller andelen förvärvsarbetare och andelen med eftergymnasial utbildning.

Andelen öppet arbetslösa i stadsdelsområdet uppgick 2023 till 2,9 procent bland männen och 2,5 procent av kvinnorna, det är lägre än stadens andelar för kvinnor och i nivå med stadens andelar för män. I flertalet av Skarpnäcks stadsdelar har kvinnor en högre sysselsättningsgrad än män. Stadsdelen Skarpnäcks gård har stadsdelsområdets lägsta sysselsättning och också högsta andelen öppet arbetslösa, bland både kvinnor och män. Under senare år har långtidsarbetslösheten varit en viktig utmaning på arbetsmarknaden, trots att den totala sysselsättningen har ökat. En stor andel av de långtidsarbetslösa tillhör grupper som har svårare att etablera sig på arbetsmarknaden, som personer med låg utbildning, äldre arbetstagare, nyanlända invandrare och personer med funktionsnedsättningar.

Under 2024 uppbär 1,11 procent av befolkningen i Skarpnäcks stadsdelsområde någon gång

under året ekonomiskt bistånd, det motsvarar 514 personer (vuxna och barn). Procentuellt är det något mindre än hela staden, som 2024 låg på 1,19 procent. Sett ur ett tioårsperspektiv har andelen personer som får ekonomiskt bistånd i stadsdelsområdet minskat från 1,82 procent till 1,11 procent, bortsett från en mindre ökning under pandemin. Även långtidsberoendet av ekonomiskt bistånd i stadsdelsområdet har minskat det senaste decenniet.

I Skarpnäcks stadsområde består näringslivet till stor del av små enskilda företag som är koncentrerade vid de lokala centrumen i närheten av tunnelbanestationerna samt av två företagsområden i Skarpnäck och Skrubba. Det finns inga större handelsplatser och endast en aktiv företagarförening.

Analys

Trots den generella minskningen av andelen personer som får ekonomiskt bistånd, finns det fortfarande grupper som är mer utsatta och som har svårt att lämna biståndsberoendet. Det gäller till exempel personer som antingen saknar gymnasial utbildning, är födda utanför Europa, är 55 år eller äldre och/eller har en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga. Bland de som har långvarigt behov av ekonomiskt bistånd på grund av arbetslöshet finns också ofta en komplex problematik med många samvarierande faktorer.

Förvaltningen bedömer att det är av stor vikt att fortsätta stärka stödet till personer med långtidsarbetslöshet och långvarigt ekonomiskt bistånd. Förvaltningen behöver fortsätta stärka både den interna och externa samverkan för målgruppen, samt ytterligare anpassa och effektivisera arbetsprocesser som bedöms leda till självförsörjning. Förvaltningens arbete fortlöper i enlighet med planeringsförutsättningar för nämndens verksamhetsområden.

Förvaltningens analys är att det inom det tematiska området inte finns något lokalt utvecklingsbehov under perioden. För mer information om förvaltningens arbete läs under avsnitt 3.7 Ekonomiskt bistånd och 3.8 Arbetsmarknadsåtgärder.

2.4 Boende och stadsmiljö

Redogörelse

Skarpnäcks stadsdelsområde erbjuder en diversitet av boendemiljöer med god tillgänglighet till natur, kultur och kommunikationer. Närheten till Nackareservatet och Flatens naturreservat medför särskilda kvaliteter. I hela stadsdelsområdet planeras ett flertal nya bostäder under planperioden och antalet invånare kommer att öka. De olika stadsdelarna är väl sammankopplade med varandra genom parkstråk och tunnelbanesystemet. Andelen som anser att trafikmiljön är säker för cyklister i staden är högst i Skarpnäck, vilket gäller för båda könen. Idag utgörs 50 procent av stadsdelsområdet av park- och naturmark, närheten till naturen värderas högt av områdets invånare och då flertalet planerade bostadsprojekt kommer ta grönområden i anspråk medför planeringen en hel del utmaningar.

Stadsdelen Skarpnäcks gård har Skarpnäcks lägsta sysselsättning bland både kvinnor och män. Högst andel barnhushåll med låg ekonomisk standard år 2022 hade stadsdelen Bagarmossen följt av Skarpnäcks gård. Lägst andel hade Enschedalen följt av Hammarbyhöjden. Barn som växer upp i familjer med låg ekonomisk standard har ofta lägre deltagande i fritidsverksamheter och löper större risk för ohälsa. Skarpnäcks gård och

Bagarmossen är också stadsdelarna med högst ohälsotal. Många barnfamiljer bor trångt i stadsdelsområdet samtidigt som många äldre bor kvar i stora lägenheter eller hus då det är billigare än att flytta till ett seniorboende. Hyrorna för seniorbostäder, särskilt nybyggda sådana, är ofta höga vilket gör det svårt för många äldre att flytta. Det är dock större risk för äldre att skada sig i en bostad som inte är tillgänglighetsanpassad och det är en samhällsekonomisk vinst att se till att äldre har möjlighet bo i bra boenden som är anpassade för äldre. Mer om boende för äldre kan läsas under stycket *Välbefinnande och hälsa*.

Analys

Kommande bostadsprojekt och inte minst planeringen av olika typer av särskilda bostäder behöver utgå från lokala förutsättningar för att bidra till att motverka snarare än förstärka obalanser i den socioekonomiska geografin som beskrivs under redogörelsen. Sedan ett par år samverkar stadsdelsförvaltningen i dessa frågor med socialnämnden som har beställaransvar för ny- och ombyggnation av särskilda bostäder LSS, SoL och stödboenden. Förvaltningen anser att samverkan behöver utökas till att innefatta även planering av Hem för vård eller boende (HVB) som riskerar att bidra till eller förvärra segregation om de förläggs i bostadsområden med störst socioekonomiska utmaningar. Idag är majoriteten av de försöks- och träningslägenheter som förvaltningen förfogar över lokaliserade i stadsdelarna Skarpnäcks gård och Bagarmossen. Där finns även HVB som drivs i privat regi samt SHIS genomgångsbostäder (Stockholms stads bostadssociala resurs). Därför behöver nybyggnation av särskilda bostäder framöver placeras i de norra delarna av stadsdelsområdet.

Stadsdelen Skarpnäcks gård växte fram under 1980-talet. Här finns goda kommunikationer, ett läge nära natur och ett levande centrum längs Skarpnäcks allé som dock är i behov av upprustning. De senaste åren har otryggheten ökat med incidenter som skjutningar och narkotikaförsäljning. Genom utökad samverkan har detta motverkats men ett behov av att fortsätta arbeta med att öka attraktiviteten av den fysiska miljön kvarstår. Stockholms stad arbetar, genom stadsbyggnads- och exploateringskontoret, med stadsutveckling på lång sikt genom exempelvis detaljplaner för flera tusen nya bostäder, upprustning av allmän plats och inom allmännyttans fastighetsbestånd. Även trafikkontoret, kommunala bostadsbolag och stadsdelsförvaltningen gör investeringar för stadsdelens utveckling. De åtgärder som genomförs kan få större effekt om de utgår från en samlad analys och gemensam vision. Skarpnäcks stadsdelsförvaltning och stadsbyggnadskontoret har initierat en process för ökad platssamverkan. Syftet är att samla alla aktörer som har möjlighet att bidra till stadsdelens utveckling, arbetet har bedrivits genom bland annat tre workshopar under sommaren och hösten 2024. Under de kommande åren med start 2025 behöver det påbörjade arbetet följas upp och utvecklas i syfte att nå målet om en tryggare och mer omhändertagen stadsdel.

Strategisk prioritering

- I samverkan med berörda förvaltningar, fastighetsägare med flera arbeta för en långsiktig utveckling av lokaler och offentliga rum längs Skarpnäcks allé och vid Skarpnäcks torg.

2.5 Demokrati och trygghet

Redogörelse

Demokrati och trygghet är nära sammankopplade då öppenhet, transparens och medborgardeltagande stärker invånarnas tillit till staden. I 2024 års medborgarundersökning uppgår andel personer som har förtroende för stadsdelsförvaltningen till 50 procent, vilket är högre än resultatet för staden som helhet (38 procent). Invånare i stadsdelsområdet kan lämna medborgarförslag till politikerna i nämnden. Nämnden välkomnar medborgarförslag rörande olika frågor och verksamhetsområden. En förutsättning för att ett förslag ska handläggas som medborgarförslag är att frågan har lokal förankring och faller inom ramen för stadsdelsnämndens ansvarsområde. Under 2024 fick stadsdelsnämnden in sammanlagt 21 medborgarförslag, vilket är lika många som året innan. De flesta medborgarförslag avser stadsmiljö och stadsutveckling. Av de inkomna medborgarförslagen fick sju stycken bifall eller delvis bifall.

Valdeltagandet i Skarpnäcks stadsdelsområde uppgick 2022 till 81,5 procent, vilket är högre jämfört med stadens snitt men lägre än valdeltagandet 2018 (82,7 procent). Sjunkande valdeltagande är en negativ trend som syns i hela staden. Valdeltagandet skiljer sig mellan de olika stadsdelarna, lägst valdeltagande har Skarpnäcks gård (77,6 procent) medan Björkhagen har högst andel (86,4 procent). I rapporten *Återblick på Skillnadernas Stockholm* beskrivs att det finns en stor skillnad i valdeltagandet 2022 mellan inrikes och utrikes födda invånare i staden. 90 procent av inrikes födda röstade, medan siffran för utrikes födda låg på 55 procent.

Andelen personer i stadsdelsområdet som i trygghetsmätningen 2023 uppger att de känner sig otrygga på kvällarna är 24 procent. Kvinnor upplever otrygghet i högre grad än män. Stadsdelen Bagarmossen har högst andel otrygghet (27 procent) följt av Skarpnäcks gård (24 procent). Lägst andel rapporteras för Hammarbyhöjden (9 procent). Klotter, nedskräpning och skadegörelse är påtagliga problem inom stadsdelsområdet och påverkar upplevelsen av trygghet. Dessa otrygghetsfaktorer ligger däremot på en nivå som motsvarar stadens genomsnitt. Andelen personer som i medborgarundersökningen 2024 uppger att de känner sig trygga när de går hem ensam på kvällen i sin stadsdel är 65 procent, vilket är en ökning jämfört med de senaste två åren. Resultat från Stockholmsenkäten visar att mellan år 2022 till 2024 har andelen elever som känt sig otrygga inom stadsdelsområdet minskat något jämfört med åren dessförinnan. Pojkar upplever sig generellt sett mer trygga än flickor. Flickor i stadsdelen Skarpnäck upplever otrygghet i högre grad än flickor i andra stadsdelar.

I lägesbild för lokal samverkansöverenskommelse mellan stadsdelsnämnden och Polisen 2024 syns en positiv trend i arbetet mot narkotikahandel på öppna platser. Antalet brott ökade under 2022 till följd av en större polisiär närvaro då narkotikabrott till stor grad är ett upptäcktsbrott, likaså hålls det tidvis större ravefester i grönområden vilket föranleder fler anmälda brott. Under 2024 togs den öppna drogscenen i Bagarmossen bort, vilket indikerar en positiv effekt av samverkan med polisen.

Analys

Valdeltagandet i Skarpnäcks stadsdelsområde är högre än stadens genomsnitt, vilket visar på ett demokratiskt engagemang bland invånarna. Skillnader i valdeltagandet inom de olika

stadsdelarna kan bero på att vissa områden har en större andel utrikes födda invånare vilket kan ge lägre valdeltagande. Socioekonomiska faktorer såsom födelseland, utbildningsbakgrund och inkomstnivå påverkar stadens invånares benägenhet att rösta. Förvaltningen behöver fortsatt arbeta med att förenkla processer kring samt informera om möjligheten att lämna medborgarförslag. Detta så att fler och olika grupper av invånarna ges möjlighet att påverka beslutsfattandet inom stadsdelsområdet. Förvaltningen behöver även arbeta för att medborgarförslag inkommer rörande olika slags frågor och olika verksamhetsområden.

Förvaltningen upplever att samverkan mellan olika aktörer inom det lokala brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete har utvecklats positivt de senaste åren. Siffror i trygghetsmätning och medborgarenkät indikerar att arbetet ger effekt. Arbetet behöver däremot stärkas ytterligare för att kunna möta kommande utmaningar, med fördel inom ramen för samverkansöverenskommelsen med polisen.

Kvinnor och flickor känner sig i högre grad otrygga i stadsdelsområdets offentliga miljöer än män och pojkar, vilket speglar resultaten för staden och riket som helhet. Förvaltningen genomför återkommande trygghetsvandringar, vilket är en form av medborgardialog där invånare har en chans att påverka trygghetsarbetet inom stadsdelsområdet. Invånare från olika bakgrunder, åldersgrupper och kön bjuds in. Genom att tillföra eller uppmuntra till aktiviteter på platser inom stadsdelsområdet kan den upplevda tryggheten påverkas positivt genom att invånare i högre utsträckning uppehåller sig på platsen. Platsaktiveringen sker i form av kultur och andra aktiviteter men också genom att skapa en inbjudande och trygg atmosfär.

Det säkerhetspolitiska läget innebär en ökad risk för desinformation och ryktesspridning om stadens verksamheter. Det långsiktiga stadsövergripande arbetet med att skapa tillit och förtroende för staden och för socialtjänsten i synnerhet behöver fortsatt stärkas. Socialtjänsten möter utmaningar i att förhindra att barn och ungdomar rekryteras in i kriminalitet. Socialtjänsten samverkar med polis, skola, förskola och civilsamhälle för samordnade, främjande, förebyggande och riktade insatser mot normbrytande beteenden. Det finns ett fortsatt stort behov av förebyggande insatser och åtgärder för att nå målgruppen och deras vårdnadshavare. För att möjliggöra rätt insatser i tid behöver samverkan stärkas ytterligare inom stadsdelsområdet, framför allt inom den sociala insatsgruppen (SIG) och lokal samordning mot rekrytering till kriminalitet (Losam).

Förvaltningen ser att mer kraft behöver läggas i det redan upparbetade trygghetsarbetet samt arbetet för ökad demokrati. Arbetsprocesserna ingår i förvaltningens dagliga löpande arbete, därav har ingen strategisk prioritering samverkats fram i nuläget. Att vända en negativ utveckling kopplad till otrygghet och kriminalitet är en långsiktig process då det handlar om att åtgärda både de direkta problemen och de bakomliggande orsakerna som socioekonomiska faktorer samt normer och värderingar i samhället. Strukturella problem som arbetslöshet behöver hanteras, och brottsprevention och trygghetsskapande åtgärder behöver fortgå. Dessa förändringar tar tid och kräver tålamod och långsiktiga satsningar.

Invånare i Skarpnäcks stadsdelsområde har, precis som i flera andra delar av staden, på olika sätt drabbats av gängkriminalitet och grovt våld. Förvaltningen har tillsammans med övriga stadsdelsförvaltningar i region östra söderort samverkat fram en strategisk satsning gällande

krisstöd. Läs mer under avsnitt 3.9 Övrigt.

2.6 Miljö och klimat

Redogörelse

Under 2024 antog staden ett nytt miljöprogram och klimathandlingsplan, reviderad kemikalieplan förväntas nu under 2025. Under 2027 ska en mer omfattande halvtidsuppföljning av miljöprogrammet genomföras. Styrdokumentet inarbetas i nämndens verksamhetsplanering vartefter de antas och revideras för att styra förvaltningens prioriterade arbetsområden.

Förvaltningen arbetar förebyggande och genomför löpande klimatanpassningsåtgärder för minskad påverkan från skyfall och värme i stadsmiljö och i nämndens verksamheter. Åtgärder som genomförs har som målsättning att vara multifunktionella så att de även, utifrån platsens förutsättning, bidrar till ökad biologisk mångfald, minskad klimatpåverkan samt rekreation och trygghet. Sedan 2023 arbetar förvaltningen utifrån egen kartläggning av värme och skyfall där områden inom rådighet är utpekade. Miljöförvaltningens kartläggning av värmeöar över 35 grader pekar ut områden utanför rådighet. Klimatanpassningsarbetet är komplext och involverar redan på lokal nivå många parter, som stadsmiljö- och stadsutveckling, miljösamordning, säkerhet- och beredskapsarbete samt verksamheter.

Förvaltningens arbete med att inventera anläggningsmaterial och lekutrustning på förskolegårdar och lekplatser för att minska spridningen av skadliga kemikalier och mikroplast pågår. Under 2024 genomfördes en inventering av fallskyddsgummi och konstgräs och åtgärder genomfördes. Under 2025 är inventering av ”lekutrustning och löst material av plast och gummi som däckgungor” prioriterad och arbetet planeras pågå under kommande period.

Analys

För att förvaltningen ska nå stadens högt ställda miljö-, klimat- och kemikaliemål behövs en ökad integrering av arbetet i verksamhetsområdena från avdelnings- till enhetsnivå. Detta sker lämpligen via ökad styrning och riktade åtgärder som exempelvis aktiviteter och utbildningsinsatser. Miljösamordnaruppdraget växer som resultat av den höjda ambitionsnivån samt omfattningen på miljö- och klimatområdet. Miljö- och klimatarbetet ska framgent bedrivas mer utåtriktat och i delaktighet med invånare och civilsamhälle vilket ställer utvecklade krav på intern och extern samverkan samt integrering i andra lämpliga funktioner.

Förvaltningen har genomfört flertalet multifunktionella lösningar med synergi mellan bland annat biologisk mångfald, klimatanpassning och rekreation. Den fortsatta inriktningen på förvaltningens arbete är fortsatt tillskapande men även med ett stort fokus på att förvalta redan befintliga åtgärder och säkerställa att de ger den investerade nyttan i form av planerade ekosystemtjänster. Förvaltningen ser behovet av tydligare direktiv från stadsledningskontoret gällande uppdraget om att kunna erbjuda äldre medborgare som inte annars har insatser från äldreomsorgen svalka under värmeböljor. Med hänsyn till att miljöförvaltningens statistik pekar ut värmeöar utanför förvaltningens rådighet har dialog inletts med idrottförvaltningen i

syfte att bidra till stadens arbete med klimatanpassning som till exempel tillskapande av skugga. Klimatinvesteringsmedel för minskade utsläpp beviljas inom annans fastighet exempelvis installation av LED i Skolfastigheter i Stockholm AB förskolelokaler. Medel för biologisk mångfald beviljas däremot inte inom annans fastighet vilket försvårar förvaltningens ambitioner med att fortsätta bedriva budgetuppdraget "gröna förskolegårdar".

Arbetet med att inventera anläggningsmaterial och lekutrustning på förskolegårdar och lekplatser för att minska spridningen av skadliga kemikalier pågår i samverkan med miljöförvaltningens kemikaliecentrum. Arbetet kompliceras av de krav på tillgänglighetsanpassning som finns och att de alternativa miljövänliga materialen har visat sig ha avsevärt kortare livslängd vilket påverkar driftsbudget. Förvaltningen menar att de medel som fördelas för kemikaliesmart förskola bör fortsätta fördelas men till en bredare implementering av kemikalieplanen.

Strategisk prioritering

- Förvaltning har inlett dialog med idrottsförvaltningen avseende utpekad värmeö i Kärrtorp och hur ett gemensamt arbete förvaltningarna emellan kring denna fråga kan se ut.

3 Planeringsförutsättningar för nämndens verksamhetsområden

Skarpnäcks stadsdelsnämnd ansvarar för kommunal förskoleverksamhet, äldreomsorg, stöd och service till personer med funktionsnedsättning, individ- och familjeomsorg, socialpsykiatri, barn och unga, kultur och fritid, ekonomiskt bistånd samt arbetsmarknadsåtgärder. Stadsdelsnämnden ansvarar också för lokalt miljö- och klimatarbete, stadsmiljöfrågor, skötsel och investeringar i parker och naturområden samt konsumentvägledning. Vidare har stadsdelsförvaltningen en viktig roll att, i samarbete med andra aktörer, bidra till att staden sammantaget upplevs som trygg och säker av dess invånare. Nedan redogör nämnden för analys av utvecklingen under de senaste åren för varje verksamhetsområde samt gör en bedömning av utvecklingen de kommande tre åren. Trender, utmaningar, strukturella frågor och effekterna av dessa samt eventuella åtgärder beskrivs.

3.1 Förskoleverksamhet

Omvärldsanalys

Stadsdelsnämndens förskoleverksamhet omfattar cirka 1600 barn fördelade på två förskoleområden och 25 förskolor. Stadsdelsområdet har en hög inskrivningsgrad, 96,4 procent av alla barn i åldrarna två till fem år är inskrivna i förskola. Majoriteten av barnen går i kommunal förskola. Swecos befolkningsprognos visar att barnantalet fortsätter minska de närmsta åren för att sedan åter i långsam takt öka.

Minskade intäkter till följd av vikande barnantal och ökade kostnader för till exempel hyror, ställer allt högre krav på en aktiv förvaltning av lokaler. Förvaltningen behöver ha viss överkapacitet av förskoleplatser för att möta oförutsedda händelser och uppfylla platsgarantin. Det är av fortsatt vikt att genomföra noggranna behovsanalyser inför nybyggnation av förskolor samt bedriva ett effektivt lokalutnyttjande samt anpassa personalplanering.

Förvaltningen ser behov av att fortsätta stärka den pedagogiska kompetensen hos yrkeskategorin barnskötare samt ge möjlighet till att utveckla pedagogers yrkessvenska. En viktig förutsättning för kompetensutveckling är att Stockholms stad fortsätter erbjuda barnskötarutbildning samt möjliggör vikarieersättning vid studier.

Det finns forskning som visar att barn som går i förskolan har bättre förutsättningar att sedan klara skolan. Det finns också studier som visar att barn med utländsk bakgrund deltar i förskolan i lägre utsträckning än andra barn. Regeringen har tillsatt en utredning som bland annat ska föreslå obligatorisk språkförskola och åtgärder som ska ge förskolan bättre förutsättningar. Språkförskolan föreslås vara obligatorisk för barn som visar påtagliga brister i språkutvecklingen i svenska på grund av att de inte i tillräcklig utsträckning exponeras för svenska i sin hemmiljö. Obligatorisk språkförskola ska gälla tidigast från höstterminen det år barnet fyller tre år. Krav på närvaro föreslås ställas och sanktioner införas. Utredningen ska även föreslå hur det kan införas tydligare nationella krav på personalens kunskaper i svenska språket. Utredningen ska vara klar i december 2025.

Förvaltningen ser att ett språkkrav avseende personalens kunskaper i svenska kan medföra utmaningar avseende möjligheten till att rekrytera personal. Utredningen ska föreslå hur Sveriges förskolor ska få förutsättningar att erbjuda en likvärdig utbildning av god kvalitet, bland annat genom en reglering som säkerställer lämplig storlek på barngrupperna och lämplig personaltäthet. Förvaltningen ser utmaningar att idag uppnå Skolverkets riktlinjer för barngruppernas storlek som är satt till 6-12 för barn i åldern 1-3 år respektive 9-15 för barn i åldern 4-5 år. Kommunfullmäktiges mål är 14,9 barn per grupp. På grund av minskade intäkter i och med sjunkande barnantal behöver förskolorna för närvarande maximera antalet barn per grupp för att uppnå budget i balans med bibehållen personaltäthet.

Förskollärarna ansvarar för det pedagogiska innehållet och undervisningen i förskolan. Andelen förskollärare och barnskötare med tillräcklig pedagogisk utbildning ska öka i stadens förskolor. Andelen förskollärare ska vara lägst 35 procent samtidigt som antal barn per förskollärare ska minska. Detta medför ökade kostnader och minskade intäkter för verksamhetsområdet.

Den nya socialtjänstlagen syftar till att göra socialtjänsten mer förebyggande, tillgänglig och kunskapsbaserad. Enligt det nya lagförslaget ska socialtjänsten arbeta mer förebyggande och nå ut till människor innan problem uppstår eller växer. I Socialstyrelsens rapport *Anmälningar om barn som far illa eller misstänks fara illa* beskrivs att förskolan anmäler i väsentligt mindre utsträckning jämfört med andra aktörer så som skola och polis. Risk finns därför att socialtjänstlagens anmälningsskyldighet inte efterföljs.

Utmaningar och behov av utveckling

En likvärdig förskola av hög kvalitet bidrar till att skapa jämlika uppväxtvillkor, förskolans kompensatoriska uppdrag är därför centralt. Förskolorna behöver fortsätta att arbeta för att tidigt identifiera och ge rätt stöd till barn i behov av särskilt stöd, samt barn som riskerar att fara illa. Förvaltningen ser behov av att förskolan utvecklar samverkan med socialtjänsten och säkerställa att kompetens finns hos medarbetare att upptäcka tidiga tecken som barn som far illa kan uppvisa.

Att främja barns språkutveckling är en del av förskolans kompensatoriska uppdrag. Ett väl utvecklat språk och ett stort ordförråd skapar goda förutsättningar inför övergången till förskoleklass och vidare skolgång. Arbetet med barns övergång mellan förskola och skola behöver fortsatt utvecklas i syfte att skapa goda förutsättningar för trygghet och pedagogisk kontinuitet. Förvaltningen ser att det viktigt att förskolans medarbetare ges möjlighet till fortbildning och har nödvändiga kompetenser inom svenska, pedagogik, modersmålsstöd eller relevant metodik som stödjer barns språkutveckling.

Prioriteringar

- Anpassning av förskolans verksamhet kopplat till sjunkande barnantal, effektivt lokalutnyttjande samt personalplanering.
- Alla barn som går i förskolan får stöd i sin språkutveckling och är väl förberedda inför att börja förskoleklass.
- Förskolorna behöver fortsätta att arbeta för att tidigt identifiera och ge rätt stöd till barn i behov av särskilt stöd, samt barn som riskerar att fara illa.

3.2 Verksamhet för barn, kultur och fritid

Omvärldsanalys

Swecos befolkningsprognos visar att antalet barn och unga i åldrarna 13-17 år minskar marginellt inom stadsdelsområdet under planperioden.

En meningsfull fritid främjar såväl långsiktig hälsa som lärandet och sociala förmågor. De öppna fritidsverksamheterna är en del av det trygghetsskapande arbetet. Fritidsgårdar, parklek och de öppna förskolorna behöver ha ett fortsatt nära samarbete med socialtjänsten och andra aktörer som arbetar förebyggande och uppsökande. Det är färre flickor än pojkar som besöker fritidsgårdarna inom stadsområdet, under 2024 var 29 procent av besökarna flickor.

Den nya socialtjänstlagen syftar till att göra socialtjänsten mer förebyggande, tillgänglig och kunskapsbaserad. Enligt det nya lagförslaget ska socialtjänsten arbeta mer förebyggande och nå ut innan problem uppstår eller växer. Förvaltningen ser att fritidsledarnas förmåga att tidigt upptäcka barn som far illa eller befinner sig i riskzon för kriminalitet behöver stärkas.

Utmaningar och behov av utveckling

Förvaltningen fortsätter att utveckla kompetensen hos medarbetarna gällande att upptäcka barn och unga som far illa. För att skapa trygga fritidsgårdar för unga är det avgörande med tydliga rutiner kring samverkan med vårdnadshavare, skola, socialtjänst och polis. Fritidsgårdens medarbetare ska ha kunskap om risk- och skyddsfaktorer och hur dessa kan motverkas respektive främjas.

Enligt *Stockholms stads strategi för parklekar* ska parkleken bland annat vara en mötesplats med närvarande och trygga vuxna förebilder och en del av det trygghetsskapande arbetet. Inom stadsdelsområdet finns två parklekar, Brödkaveln och Skarpaby parklek. Under skolloven erbjuds verksamhet för barn och unga i samverkan med ideella föreningar. För närvarande samverkar förvaltningen med Bagarmossen Kärrtorp Bollklubb samt Skarpnäcks FF, arbetet med att finna samverkan med fler föreningar pågår. Övrig tid bemannas Brödkaveln av personal från fritidsgården två dagar i veckan. Skarpaby parklek bemannas

under de två dagar i veckan då fritidsbiblioteket har öppet. Förvaltningen ser att det krävs budgetmässiga förutsättningar för att öka bemanning och öppethållande vid parklekarna i enlighet med *Stockholms stads strategi för parklekar*.

Skarpnäcks kulturhus hyrs ut till invånarna för att möjliggöra eget kulturskapande, lokala projekt och samhällsinitiativ. Verksamheten finansieras till mindre del av hyresintäkter. Stadens förvaltningar och bolag som arbetar med ungdomsinitierade kulturprojekt kan ansöka om stöd till ungas egna kulturprojekt. Förvaltningen ser det som viktigt att fortsätta ge stödet i syfte att ge barn och unga möjlighet att förverkliga idéer och kulturprojekt.

Att involvera professionella kulturutövare i förskolans verksamhet kan erbjuda barnen någonting utöver förskolans ordinarie kulturskapande verksamhet. Förvaltningen ser det som viktigt att Kulanpremien fortsätter att erjudas inom staden.

Prioriteringar

- Öka medarbetarnas förmåga att tidigt upptäcka barn och unga som far illa eller befinner sig i riskzon för kriminalitet.

3.3 Äldreomsorg

Omvärldsanalys

Enligt Stockholms stads befolkningsprognos för 2024 beräknas region östra Söderort ha 31 018 invånare som är 65 år och äldre. Området omfattar Skarpnäcks, Farstas och Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsområden. Det innebär en ökning med 776 personer jämfört med 2023, vilket speglar en stadig tillväxt av antalet äldre i region östra söderort. Utvecklingen fortsätter därefter, och till 2050 förväntas en total ökning på över 70 procent jämfört med 2024. En mer detaljerad analys av befolkningsutvecklingen och behovsbedömningen finns i bilaga 1, *Boendeplan för äldre 2026 med utblick mot 2050*.

Äldreomsorgen står inför utmaningar med att säkerställa tillräcklig personal och kompetens. I takt med att den äldre befolkningen växer ökar behovet av arbetskraft inom sektorn, samtidigt som konkurrensen om anställda blir allt hårdare. För att hantera dessa utmaningar är det viktigt att även prioritera förebyggande åtgärder och digitalisering.

Utmaningar och behov av utveckling

Förebyggande arbete inom äldreomsorgen syftar främst till att minska behovet av mer omfattande och omsorgskrävande insatser. Genom att tidigt identifiera och åtgärda risker kan omsorgsbehovet förebyggas eller skjutas upp. Det kan exempelvis innebära att äldre ges möjlighet till fysisk aktivitet, vilket ökar självständighet och minskar risk för nedsatta funktioner. Det förebyggande arbetet spelar en viktig roll i att nå fler äldre, särskilt ur ett hälsofrämjande perspektiv.

Användningen av välfärdsteknik inom äldreomsorgen behöver införas snabbare och öka för att frigöra resurser och effektivisera verksamheterna. Digitala lösningar kan bidra till ökad trygghet för äldre i ordinärt boende, exempelvis genom digital tillsyn. Digitaliseringen ska utgå från stockholmarnas perspektiv, där de äldres behov och önskemål kring digitala hjälpmedel och teknik behöver kartläggas i större utsträckning. Samtidigt krävs en stärkt

digital kompetens inom verksamheterna för att säkerställa en framgångsrik implementering.

Redan idag är det en utmaning att attrahera medarbetare med rätt kompetens till äldreomsorgen. Förvaltningen ser det som nödvändigt att få fler att välja en utbildning och karriär inom området samt att uppmuntra de nuvarande medarbetarna att vidareutvecklas och stanna kvar. För att trygga kompetensförsörjningen krävs ett gemensamt arbete inom staden för att höja statusen på och öka attraktionskraften kring omvårdnadsyrken samt inom kommunal hälso- och sjukvård. För att vara en attraktiv arbetsgivare behöver det finnas möjligheter till karriärutveckling och individuell utveckling, samt möjlighet att variera arbetsuppgifter. Löpande kompetensutveckling och satsningar på språkutveckling inom verksamheterna är avgörande för att möta målgruppens allt mer komplexa behov. Det finns även ett behov av en specialiserad hemtjänst med expertis inom områden som psykisk ohälsa, demens, anhörigstöd och palliativ vård. Omställningen mot en god och nära vård och omsorg ställer höga krav på samarbete, vilket påverkar resursbehov, planering och arbetssätt inom verksamheterna.

Prioriteringar

- Främja ett förebyggande arbete genom utveckling (av befintliga) och implementering av (nya) arbetssätt
- Tillvarata möjligheterna i digitalisering, välfärdsteknik och innovation för ökad kvalitet och effektivitet i verksamheterna.
- Kompetensförsörjning och kompetensutveckling för att kunna rekrytera och behålla medarbetare med rätt kompetens

3.4 Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Omvärldsanalys

Livslängden ökar i hela befolkningen, inkluderat personer med funktionsnedsättning. Samtidigt rapporterar personer med funktionsnedsättning generellt sämre livsvillkor, levnadsvanor och hälsa jämfört med resten av befolkningen. Personer med funktionsnedsättning har en betydligt svagare ställning på arbetsmarknaden. År 2023 var sysselsättningsgraden för denna grupp 45 procent, medan arbetslösheten uppgick till 19 procent. För hela befolkningen var motsvarande siffror 81 procent i sysselsättning och 8 procent arbetslöshet. Arbetslöshet kan förvärra hälsoproblem, då den ofta leder till ökad psykisk och fysisk ohälsa, minskad social delaktighet och lägre självkänsla. För personer med funktionsnedsättning innebär arbetslöshet en särskild risk, då de redan har en svagare position på arbetsmarknaden. Samtidigt kan arbete fungera som en skyddsfaktor genom att ge struktur, sociala kontakter och en känsla av mening, vilket är viktigt för denna grupp.

Utmaningar och behov av utveckling

Bristen på bostäder med särskild service försvårar verkställandet av beslut inom stadens LOV-avtal. Ansvar och uppgifter är fördelade mellan nämnder och leverantörer, vilket gör processen ineffektiv både för staden och den enskilde. En förekommande konsekvens är att den ansvariga nämnden ofta behöver använda direktupphandling.

Omställningsarbetet med den nya socialtjänstlagen innebär bland annat utveckling av en

boskola för unga vuxna med funktionsvariation som vill förbereda sig inför att flytta hemifrån. Boskola är en ny insats som föreslås pilottestas för unga personer med autism eller intellektuell funktionsnedsättning, som nyligen har flyttat eller snart ska flytta till eget boende. Insatsen planeras att utvecklas vidare under pilotfasen, men grundidén är att den ges i form av ett program med ett bestämt antal träffar och tydliga teman. Boskolan består av regelbundna möten, där deltagarna får stöd och kunskap kring att bo självständigt. Genom boskola skapas bättre förutsättningar för ett självständigt liv och en smidig övergång vid flytt, samtidigt som behovet av mer omfattande insatser på sikt kan förebyggas.

Det finns idag utmaningar med att rekrytera medarbetare med rätt kompetens till utförarverksamheter, vilket påverkar kvaliteten inom omsorgen. Den ökade livslängden hos personer med funktionsnedsättning ställer högre krav på boenden, framför allt vad gäller kompetens inom geriatrik och hantering av samsjuklighet och multidiagnoser. Samtidigt växer behovet av att säkerställa en meningsfull vardag för äldre personer med funktionsnedsättning, särskilt när daglig verksamhet inte längre är aktuellt. Antalet yngre personer under 65 år med demens ökar också, vilket kräver anpassade insatser och resurser.

En lägre andel kvinnor med funktionsnedsättning skattar sin hälsa som god i jämförelse med män i samma grupp, vilket belyser en viktig jämställdhetsutmaning. För att möta dessa skillnader krävs ökad kompetens och långsiktig planering inom både utförarverksamheter, som genomför praktiska tjänster som hemtjänst och boendestöd, och stödinsatser, som ger vägledning och hjälp för att stärka individen.

Prioriteringar

- Säkerställa kompetensförsörjning och kompetensutveckling inom LSS-bostäderna
- Fortsatt metodutveckling med att möjliggöra för fler personer med funktionsnedsättning att få erfarenhet från och arbete på den öppna arbetsmarknaden
- Ökade hälsofrämjande aktiviteter för äldre personer som bor på gruppbostad eller servicebostad enligt LSS. Den geriatriska kompetensen hos medarbetarna behöver öka för att möjliggöra detta.

3.5 Individ- och familjeomsorg inkl. socialpsykiatri

Omvärldsanalys

Omställningen till en ny socialtjänstlag syftar till att förbättra och modernisera hur stöd och service ges till människor i behov av hjälp och omsorg. Den nya lagen kommer att innebära förändringar i arbetssätt, metoder och processer för att säkerställa ett mer effektivt och rättvist stöd till invånarna. Arbetet med omställningen intensifieras under 2025 och kommer att innefatta ett omfattande arbete inom många av förvaltningens verksamheter. Omställningen kommer att fortgå under många år och kommer sannolikt inte fullt ut kunna finansieras av aviserade statsbidrag. Satsningar kommer att behöva göras för att implementera kunskapsbaserade metoder, utveckla system för att utvärdera arbetssätt, säkra kompetensförsörjningen och ta fram digitala lösningar. I syfte att göra socialtjänsten mer tillgänglig kommer även invånardialoger att genomföras. Resultatet kommer att analyseras och användas i det fortsatta utvecklingsarbetet. Arbetet med god och nära vård och omsorg kommer att pågå parallellt med genomförandet av den nya socialtjänstlagen, i syfte att

säkerställa att insatserna för individer både är tillgängliga och hållbara. För att resurserna ska räcka kommer det att krävas nya sätt att organisera socialtjänstens arbete.

Flera föreslagna författningsändringar förväntas påverka socialtjänstens verksamheter under kommande år. Dessa förändringar medför både möjligheter och utmaningar som kan kräva ökade resurser och anpassningar i verksamheten. Flera förslag berör barn och unga med normbrytande beteende och risk för att dras in i kriminella miljöer. Staden står fortsatt inför allvarliga problem med grovt våld, skjutningar och sprängningar som skapar otrygghet i samhället. Arbetet med dessa frågor måste fortsätta att vara prioriterat under de kommande åren.

Utmaningar och behov av utveckling

Barn och unga

Den nya socialtjänstlagen innebär ett ökat fokus på förebyggande insatser och samverkan mellan olika aktörer så som socialtjänst, skola, polis och psykiatri. Socialtjänsten behöver stärka det förebyggande arbetet samt anpassa sina arbetsmetoder och resurser för att säkerställa att barn, unga och vårdnadshavare får rätt stöd i rätt tid. Den nya socialtjänstlagen betonar vikten av att barn inte bara ska bli hörda utan också aktivt delta i beslut som påverkar deras liv. Den nya lagen betonar även vikten av en sammanhållen vård- och omsorgskedja. Utvecklingsarbete behöver prioriteras inom hela verksamhetsområdet med särskilt fokus på barn och unga med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF) och psykisk ohälsa samt barn och unga som riskerar att rekryteras till kriminalitet.

Omställningen till den nya socialtjänstlagen innebär också ökade krav på en kunskapsbaserad socialtjänst. Implementeringsarbetet av bland annat Socialstyrelsens kunskapsstöd *Bedöma risk och behov för barn och unga som begår brott eller annat normbrytande beteende* (RBM) pågår. RBM har bidragit med kunskap för att på bästa sätt ge ett individuellt anpassat stöd till personer som vill lämna en kriminell livsstil. Användandet av bedömningsverktygen EARL och SAVRY behöver utvecklas och resurser behöver avsättas för att stärka kompetensen av bedömningsverktyg bland medarbetarna.

Prioriteringar

- I enlighet med den nya socialtjänstlagen utveckla det uppsökande, förebyggande och främjande sociala arbetet riktat mot barn, unga och föräldrar. Tillhandahålla förebyggande och främjande stöd i form av både icke-biståndsbedömda och biståndsbedömda insatser. Arbetet ska ske inom hela verksamhetsområdet med ett särskilt fokus på barn och unga som riskerar att rekryteras till kriminalitet.
- Öka delaktigheten för barn, unga och föräldrar genom ökad användning av bedömningsverktyg i utredning, insats och vid uppföljning.
- I linje med omställningen till en god och nära vård och omsorg stärka samverkanstrukturer och arbetssätt för att barn i behov av insatser från både region och socialtjänst ska få en sammanhållen vård och omsorg. Särskilt prioriterat är barn med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar.

Vuxna missbruk och socialpsykiatri

Förvaltningen följer utvecklingen av samsjuklighetsreformen, där regeringen nu har tillsatt en särskild samsjuklighetsdelegation. Delegationen har i uppdrag de kommande tre åren att ta fram en plan för genomförandet av reformen att skapa mer samordnade, behovsanpassade och personcentrerade insatser för personer med samsjuklighet. Delegationen ska också analysera och föreslå eventuella ändringar eller kompletteringar av de förslag som lades fram av samsjuklighetsutredningen. Om förslagen i samsjuklighetsreformen genomförs medför det en betydande omställning för berörda verksamheter.

Förvaltningen ser ett fortsatt behov av att stärka arbetet för personer med skadligt bruk och beroende samt personer med samsjuklighet, i syfte att i ett tidigt skede skapa en sammanhållen vårdkedja och att förbättra kvaliteten på de insatser som erbjuds målgruppen. För att säkerställa att målgruppen ges stöd tidigt behöver det uppsökande och förebyggande arbetet utvecklas liksom den interna och externa samverkan. Förvaltningen ser även behov av att kompetenshöjande insatser systematiseras och följs upp för att säkerställa att rätt satsningar görs för att möta målgruppens aktuella och framtida behov av omsorg.

Personer med psykisk funktionsnedsättning har generellt en sämre hälsa än övriga befolkningen, vilket understryker vikten av ett stärkt hälsofrämjande och förebyggande arbete. Ett annat prioriterat område är att utveckla arbetssätten för att fler personer med psykisk funktionsnedsättning ska kunna nå egen försörjning, praktik eller studier.

Prioriteringar

- Vidareutveckla den interna och externa samverkan för att i ett tidigt skede skapa en sammanhållen vårdkedja för personer med skadligt bruk och beroende, samt för personer med samsjuklighet.
- Utveckla hälsofrämjande stödinsatser i syfte att främja rehabiliteringen för personer med psykiska funktionsnedsättningar.
- Kompetenshöjande insatser behöver systematiseras och följas upp för att säkerställa att rätt satsningar görs för att kunna möta målgruppens framtida behov av omsorg.
- Stärk samverkan med interna och externa aktörer för att snabbt kunna ge sammanhållet och individuellt stöd till personer som vill lämna kriminella nätverk.

Nyanlända

För information om förvaltningens arbete läs avsnitt 3.8 Arbetsmarknadsåtgärder.

Hemlöshet

Hemlöshet är ofta ett resultat av en kombination av flertalet olika risk- och sårbarhetsfaktorer hos en individ och anses till stor del vara ett mångdimensionellt problem. När en individ förlorat sitt hyreskontrakt försvåras möjligheten att på egen hand hitta en ny långsiktig boendelösning, detta gäller inte minst för särskilt sårbara grupper och personer med komplex problematik. Det vräkningsförebyggande arbetet behöver fortsätta att utvecklas för att tidigt nå fler personer som är hemlösa eller riskerar hemlöshet. En stärkt intern och extern samverkan behöver särskilt prioriteras för sårbara grupper och personer med komplex problematik.

Förvaltningen möter allt fler personer som är 65 år och äldre i stadsdelsområdet som lever i hemlöshet eller riskerar att bli hemlösa. Det finns vissa utmaningar med att nå denna målgrupp och att motivera dem att ta emot stödet fullt ut. För att förhindra att fler äldre blir av med sin bostad behöver den interna samhandläggningen kring äldre som är hemlösa eller riskerar hemlöshet stärkas. Det vräkningsförebyggande arbetet behöver även i större utsträckning verka uppsökande för att i ett tidigt skede nå och motivera fler äldre att ta emot stöd.

Prioriteringar

- Stärk den interna och externa samverkan för att tidigt nå särskilt sårbara grupper som är hemlösa eller riskerar hemlöshet.
- Stärk den interna samhandläggningen kring äldre som är hemlösa eller riskerar hemlöshet.

Våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck

Förvaltningen har sedan den nya lagen om placering av barn i skyddat boende som trädde i kraft 1 april 2024 noterat ett ökat resursbehov i samband med att barn placerats i skyddat boende tillsammans med en förälder. Lagen innebär att barn som följer med en förälder till ett skyddat boende ska få en egen individuell bedömning av behovet av skyddat boende, i syfte att stärka barns rättigheter och säkerställa att deras specifika behov beaktas. Förvaltningen kommer de kommande åren att följa såväl metod- som kostnadsutveckling för att anpassa och optimera arbetssätten.

Förvaltningens samverkan med polis inom ramen för Islandsmodellen innebär att erbjudande om stöd kan komma i omedelbar anslutning till en våldshändelse. Modellen möjliggör tidig upptäckt och att barn som bevittnar eller utsätts för våld i familjen upptäcks och erbjuds stöd. Förvaltningen ser ett fortsatt behov av ökad kunskap om konsekvenser av våld och särskilt för våldsutsatta barn inom nämndens alla verksamheter. För att erbjuda ett sammanhållet och adekvat stöd till våldsutsatta kommer förvaltningen att utveckla samverkansstrukturer och arbetssätt med utgångspunkt i stadens process *Bryt upp – sammanhållet stöd för våldsutsatta*. I linje med samma program behöver också förutsättningarna öka för att våldsutsatta med samsjuklighet och särskild sårbarhet ges tillgång till ett sammanhållet stöd.

För att bryta våld behövs ett förstärkt arbete gentemot personer som utövar våld i nära relation. Upptäckt och motivation till behandling är en prioriterad fråga för metodutveckling de kommande åren. Det är även en utmaning att personer som utövar våld bibehåller motivationen att ta emot stödet fullt ut, varför även detta behöver prioriteras i utvecklingsarbetet framåt.

Prioriteringar

- Prioritera användandet av iRisk för att öka våldsutsatta barns delaktighet och perspektiv i utredningar.
- Utveckla samverkansstrukturer och arbetssätt med utgångspunkt i stadens process *Bryt upp – sammanhållet stöd för våldsutsatta*, så att våldsutsatta vuxna och barn ges ett sammanhållet och adekvat stöd både på lång och kort sikt.

- Nå och motivera personer som utövar våld i nära relation att ta emot stöd, och att bibehålla motivationen till att fullfölja behandlingen, i syfte att upphöra med våldet.

3.6 Stadsmiljöverksamhet

Omvärldsanalys

I takt med att stadsdelsområdet växer och att fler människor bor tätare ökar användningen och betydelsen av parker och grönområden men också slitaget och därmed underhållsbehovet. Ett flertal befintliga parker inom stadsdelsområdet kommer behöva en större upprustning de kommande åren. Om det inte kan tillgodoses genom de medel för större parkinvesteringar som fördelas av kommunfullmäktige kan det medföra att gammal lekutrustning kan behöva tas bort utan att ersättas eller att mindre investeringar görs istället för att göra en upprustning av hela parken. Kostnaderna för vinterväghållning blir betydligt högre för ytterstaden, eftersom snön oftast smälter bort i innerstaden. Tjuvtippar, illegala boplatser och på senare år dumpning av lustgasbehållare är utmaningar som orsakar stora återkommande kostnader för stadsdelsnämnderna. Driftbudgeten för berörda stadsdelsnämnder behöver därför förstärkas de kommande åren och ett helhetsgrepp behövs kring förebyggande metoder, skyltar samt kommunikationskampanjer. I fallet med lustgasbehållare och byggsäckar behövs en dialog med externa aktörer för att komma åt producentansvaret. Från och med den 1 januari 2026 ska det finnas möjlighet att källsortera förpackningar i stadsdelsområdets parker över 2000 kvm. Det finns fortfarande flera oklarheter som behöver förtydligas innan nya insamlingsplatser införs. En vägledning som Naturvårdsverket har utlovat kring hur kommunerna ska kunna uppfylla lagkravet inväntas. Möjligheten att ansöka om centrala medel till uppdatering av de lokala parkplanerna behöver säkerställas.

Utmaningar och behov av utveckling

I samverkan med exploateringskontoret arbetar förvaltningen med ekologisk kompensation vid nybyggnation. Det är dock en utmaning att kompensera ekologiska värden i samband med utbyggnad av bostäder, när naturvärden i allt större utsträckning behöver tas i anspråk. En analys av hur stadens planerade utbyggnad kommer att påverka den blågröna infrastrukturen och ekologiskt särskilt betydelsefulla områden på längre sikt behövs, exempelvis med hänsyn till brynzoner. Att tydliggöra hur kommunfullmäktiges budgetuppdrag kring ekologiskt särskilt betydelsefulla områden ska omhändertas i övergripande stadsplanering likväl i planprocessen är också nödvändigt. Förvaltningen har genomfört flera åtgärder i syfte att öka de rekreativa värdena i Flatens naturreservat samt i området omkring Lilla Sickla gård i Nackareservatet. Samverkan med berörda förvaltningar inom staden gällande utvecklingen av Lilla Sickla fortsätter, det föreligger dock en del utmaningar kopplat till de höga naturvärdena och den gamla gårdsbyggnaden som ägs av Fastighetskontoret.

Förvaltningen ska följa det stadsövergripande trädmålet som bland annat innebär att ett nedtaget träd ska ersättas med två i anlagda parker. Det är angeläget att krontäckningsgraden ökar i staden då träd sänker temperaturen vid värmeböljor, omhändertar stora mängder vatten, binder koldioxid och bidrar till biologisk mångfald. Från och med 2025 finns det centrala medel att ansöka om för trädplantering vilket förvaltningen anser behöver fortsätta för att kunna säkerställa efterlevnaden av trädmålet utan att behöva göra det på bekostnad av andra

välbehövliga investeringar.

Under 2024 fattade stadsdelsnämnden beslut om att parkskötseln ska drivas i egen regi från och med 1 oktober 2026. Planeringen inför övertagandet pågår och några utmaningar som har identifierats är tillgången till en ändamålsenlig lokal samt att säkra kommunaltekniska ytor ute. Gällande lokaler anser förvaltningen att stadens lokalprocess behöver underlättas för att det ska gå att genomföra uppdraget. Det är en utmaning att få tag på ändamålsenliga lokaler och stadens rutiner för inhyrning av lokaler medför långa beslut- och handläggningstider, vilket innebär en risk att staden väljs bort som hyresgäster. Gällande kommunaltekniska ytor är även de en förutsättning för att kunna bedriva parkskötsel i egen regi och där stadsdelsförvaltningarna är beroende av att exploateringskontoret tillhandahåller stadens övriga nämnder mark som erfordras för deras verksamhet, i enlighet i vad som anges i nämndens reglemente. Övertagandet av parkskötseln i egen regi kommer medföra dubbla driftskostnader under ett par månader inför övertagandet– dels för upphandlad entreprenör, dels för nya medarbetare, lokaler och maskiner. I kommunfullmäktiges budget för 2025 avsattes särskilda investeringsmedel att söka, men även behovet av särskilda driftsmedel under framförallt övergångsåsåret är stort. Övergången kommer att kräva en stor investeringsbudget för inköp av maskiner med mera, det är angeläget att säkerställa att de medel som avsatts central är tillräckliga då flera nämnder kommer ta över driften samtidigt.

Prioriteringar

- Planera för övertagande av parkdrift i egen regi samt utformning av eventuell samverkan med övriga stadsdelsförvaltningar i region östra söderort.
- Tillgängliggöra Flatens naturreservat som ett besöksmål året runt och för fler målgrupper.
- Genomföra klimatanpassningsåtgärder för minskad påverkan från skyfall och värme i stadsmiljö och i nämndens verksamheter utifrån förvaltningens utredning.

3.7 Ekonomiskt bistånd

Omvärldsanalys

Det rådande ekonomiska läget med höga ränte-, mat- och boendekostnader påverkar hushållen generellt i stadsdelsområdet men har trots det inte medfört någon ökning av antalet hushåll som ansöker om ekonomiskt bistånd. Enligt Arbetsförmedlingen har antalet arbetslösa ökat de senaste åren, och återhämtningen kan bli utdragen. Ekonomi såväl som arbetsmarknad prognostiseras bli starkare under 2025 och 2026, samtidigt har konkurrensen om arbetstillfällena hårdnat. Med ökad konkurrens får redan utsatta grupper än svårare att etablera sig på arbetsmarknaden. Detta kan trots den generella minskningen av antalet personer med ekonomiskt bistånd medföra en ökning av antalet personer med långvarigt bidragsbehov. De vanligaste målgrupperna som har ekonomiskt bistånd är arbetslösa, sjukskrivna utan ersättning från Försäkringskassan samt personer med socialmedicinska hinder.

Utmaningar och behov av utveckling

Antalet hushåll med ekonomiskt bistånd har minskat inom stadsdelsområdet. Trots den generella minskningen av andelen personer som får ekonomiskt bistånd, finns det fortfarande

grupper som är mer utsatta och som har svårt att lämna biståndsberoendet. Bland de som har långvarigt behov av ekonomiskt bistånd finns ofta en komplex problematik med många samvarierande faktorer. Satsningar på samverkan med arbetsmarknadsförvaltningen och samordningsförbudet inom ramen för bland annat FINSAM och/eller Stockholmskraften i syfte att stärka förutsättningarna för personer med långvarigt försörjningsstöd och komplexa försörjningshinder att bli självförsörjande är fortsatt prioriterat. Arbetet behöver prioriteras, utvärderas och utvecklas över tid för att säkerställa att rätt satsningar görs för målgruppen.

Förvaltningens familjeorienterade arbete ger fokus till barn i ekonomisk utsatthet och ställer fortsatt höga krav på samverkan och kompetens inom verksamheterna.

För att socialtjänsten ska kunna möta framtidens utmaningar behöver sociala system för handläggning och dokumentation inom socialtjänsten utvecklas. Satsning på digitala verktyg och automatiserade processer kommer spela en central roll för att frigöra resurser, förbättra tillgängligheten och skapa en mer flexibel och anpassningsbar verksamhet. Det är samtidigt avgörande att tjänster som exempelvis e-tjänster skapas utifrån medborgarnas behov och att digitalt utanförskap motverkas. För att förvaltningen ska klara denna omställning finns det behov av en struktur med tydliga roller och rätt kompetens, likväl som en kultur som främjar nytankande.

Prioriteringar

- Arbeta samverkande med arbetsmarknadsförvaltningen och samordningsförbudet inom ramen för bland annat FINSAM och/eller Stockholmskraften i syfte att stärka förutsättningarna för personer med långvarigt försörjningsstöd och komplexa försörjningshinder att bli självförsörjande.
- Fortsätt utveckla arbetssätten för personer med psykisk funktionsnedsättning så att fler ska kunna nå egen försörjning, praktik eller studier.
- Vidareutveckla uppsökande och förebyggande stöd vad gäller budget- och skuldrådgivning.

3.8 Arbetsmarknadsåtgärder

Omvärldsanalys

Arbetsförmedlingen rapporterar att antalet inskrivna arbetslösa ökat sedan 2023 och att återhämtningen på arbetsmarknaden kan bli utdragen. Ökningen av antalet inskrivna arbetslösa bedöms avstanna under det första halvåret 2025, för att därefter gradvis minska. Även om såväl ekonomi som arbetsmarknad förväntas stärkas under 2025 och 2026 har dock konkurrensen om arbetstillfällena hårdnat. Detta har gjort att fler har hamnat längre ifrån arbetsmarknaden än tidigare. Under 2024 ökade antalet långtidsarbetslösa vilket sannolikt kommer innebära att antalet långtidsarbetslösa fortsätter att stiga även under 2025. Utmaningarna är särskilt stora för dem som varit arbetslösa i två år eller mer.

Beträffande nyanlända kan ny lagstiftning väntas under perioden som syftar till en mer enhetlig reglering av mottagandet inom EU, vilket kan antas leda till att färre nyanlända väljer egenbostad till förmån för anvisningsboende. Detta behöver följas för att anpassa bostadsutbud och organisering av stöd till nyanlända.

Utmaningar och behov av utveckling

Förvaltningen erbjuder meningsfulla feriejobb till ungdomar i åldrarna 16-18 år och prioriterar särskilt grupper som exempelvis nyanlända, unga med funktionsnedsättning samt ungdomar med en social problematik. Feriejobben behöver hålla hög kvalitet och vara meningsfulla samt verka för att skapa positiva arbetslivserfarenheter. Förvaltningen ser ett fortsatt behov av att utveckla samverkan med bland annat civilsamhället, för att skapa fler feriejobb som kan möta behoven hos de särskilt prioriterade grupperna. Analys av förra årets resultat visar att förvaltningen även behöver prioritera satsningar för att säkerställa en mer jämställd fördelning av feriearbeten mellan flickor och pojkar.

En stor andel av de långtidsarbetslösa tillhör grupper som har svårare att etablera sig på arbetsmarknaden, som personer med låg utbildning, äldre arbetstagare, nyanlända invandrare och personer med funktionsnedsättningar. För att stärka stödet till personer med långtidsarbetslöshet och långvarigt ekonomiskt bistånd behöver förvaltningen fortsätta stärka den interna och externa samverkan för målgruppen, samt ytterligare anpassa och effektivisera arbetsprocesser som bedöms leda till självförsörjning. Det är också av vikt att särskilt fokusera på stöd i form av arbetsförberedande insatser till de grupper som bedöms ha svårare att etablera sig på arbetsmarknaden, för att minska risken för långvarig arbetslöshet.

Många nyanlända som ansöker om ekonomiskt bistånd har befunnit sig i Sverige under kort tid, det försvårar etablering på arbetsmarknaden och ökar risken för långvarigt bistånd. Integrationsstärkande insatser behöver fortsätta ges till nyanlända i stadsdelsområdet. Boendeperioden i genomgångsbostad om fem år ställer utmanande krav om att nyanlända ska lära sig svenska, få samhällskunskap och närma sig arbete eller studier samt finna en egen bostad. Samhällsvägledning och introduktionsförskola likväl som det övergripande arbetet inom staden för nyanlända måste samverka för att nyanlända ska ha de bästa förutsättningarna under sin etablering.

Prioriteringar

- Vidareutveckla samverkan med arbetsmarknadsförvaltningen (Jobbtorg), Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan för att med tillgängliga och anpassade insatser samt samordnat stöd påskynda långtidsarbetslösas etablering på arbetsmarknaden.
- Utveckla samverkan inom stadsdelsområdet i syfte att fler verksamheter tar emot skolungdomar för feriearbete.
- Vidareutveckla det förebyggande och uppsökande arbetet för att i ett tidigt skede ge samhällsvägledning, med fokus på att stärka förutsättningarna för att etablera sig på arbetsmarknad, bostadsmarknad och i samhällsliv.

3.9 Övrigt

I avsnittet berörs frågor som har påverkan på nämndens verksamheter eller målgrupper under planperioden, och som inte beskrivs i andra delar av rapporten.

Civil beredskap och säkerhetsarbete

Det rådande säkerhetsläget, präglad av en instabil omvärld och ökade hot mot samhällets

stabilitet, ställer högre krav på en välfungerande civil beredskap och krisberedskap. För att hantera dessa utmaningar effektivt krävs en stärkt förmåga inom strategisk planering, samordning och utbildning. Ett fokuserat och långsiktigt arbete förutsätter en anpassad resurssättning där olika funktioner och kompetenser samverkar. Genom att skapa strukturerade arbetsprocesser inom dessa områden kan beredskapsförmågan stärkas, vilket gör samhället mer motståndskraftigt mot framtida kriser och samhällsstörningar. Samtidigt behöver materialförsörjningen för civil beredskap säkerställas, vilket kräver centralt allokerade resurser för att stärka tillgången till nödvändig utrustning och infrastruktur.

Förvaltningens arbete syftar till att stärka sammanhållning, tillit, engagemang och transparens för att bygga ett motståndskraftigt samhälle som klarar av påfrestningar. Invånare, nätverk och föreningar är centrala resurser i arbetet med civil beredskap.

I *Kommuners och regioners grundläggande beredskap inför kris och krig* (SOU 2024:65) föreslås en ny lagstiftning som stärker kommuners och regioners ansvar vid fredstida kriser och höjd beredskap. Utöver äldreomsorg och måltidsförsörjning betonas vikten av att upprätthålla andra samhällsviktiga kommunala verksamheter. Måltidsverksamheten ska ha en uthållighet på minst två veckor med egna resurser. Utredningen föreslår även skärpta krav på kommunernas ansvar för evakuering och beredskapsåtgärder. Detta kommer kräva investeringar i personal, utbildning och utrustning för att säkerställa kontinuitet i samhällsviktiga verksamheter under kriser. Den föreslagna lagstiftningen innebär också att kommunal personal i större omfattning måste genomgå regelbundna utbildningar i krisberedskap.

Samhällsutvecklingen ställer även högre krav på säkerhet inom kommunala verksamheter. Det finns ett ökat behov av verksamhetsstöd inom områden som pågående dödligt våld, beredskapsarbete, kontinuitetshantering samt risk- och sårbarhetsanalyser.

De senaste årens utveckling med gängkriminalitet och grovt våld drabbar på olika sätt stadens invånare. Förvaltningen arbetar både förebyggande och riktat på plats för att motverka samhällsutvecklingen och öka tryggheten inom stadsdelsområdet. Förvaltningen har fått positiv feedback för sitt snabba agerande vid kriser, där krisstödjare snabbt är på plats och samverkan med lokala aktörer sker effektivt. För närvarande arbetar stadens förvaltningar separat med krisstöd. För att stärka beredskapen ser förvaltningen stora fördelar i att utveckla samarbetet kring krisstöd med angränsande stadsdelsförvaltningar. Samverkan kan förbättra både reaktionsförmåga och uthållighet vid större händelser eller händelser som berör flera stadsdelsområden.

Strategisksatsning

- Stadsdelsförvaltningarna i region östra söderort undersöker tillsammans hur samverkan kring krisstöd kan förbättras.

Kompetensförsörjning av förvaltningens verksamheter

Kompetensförsörjningen av förvaltningens välfärdsverksamheter är en av förvaltningens utmaningar. Förvaltningen har fler och till vissa delar växande verksamheter i egen regi med flera bristyrkesgrupper avseende både medarbetare och chefer.

Förvaltningen arbetar efter Sveriges kommuner och regioners modell för kompetensörjning som har ett brett anslag med nio områden att arbeta med, bland annat använda främja medarbetares utveckling och nyttja teknikens möjligheter. Förvaltningen tar också stöd av stadens kompetensförsörjningsprocess med fokus på att behålla och erbjuda möjligheter till lärande och utveckling för medarbetare och chefer. Verksamheternas målgrupper förändras, ny lagstiftning och andra faktorer påverkar och verksamheterna behöver anpassas, till exempel minskar förskoleverksamheten och äldreomsorgen ökar. Nya verksamheter kan tillkomma med fler yrkesområden och förutsättningar, till exempel övertar förvaltningen parkdrift i egen regi. Arbeta med planering av åtgärder och analys av dem pågår både i ett ettårigt och flerårigt perspektiv, samt både förvaltningsövergripande och verksamhetsspecifikt. Förvaltningen tar stöd av stadsgemensamma satsningar som verksamhetsförlagd utbildning, olika kompetens- och språklyft, tar emot personer i arbetsmarknadsinsatser och bidrar till feriejobb för att fler ska välja samhällsviktiga yrken. Förvaltningen genomför också flera insatser inom kompetensutveckling, andra möjligheter att utvecklas i yrket och kunna vara aktiv i medarbetarskapet.

Alla verksamheter arbetar systematiskt med verksamhetsutveckling för att förbättra möjligheterna att möta målgruppernas behov och förväntningar. Förvaltningen fortsätter att utveckla den systematiska verksamhetsutvecklingen utifrån stadens kvalitetsprogram. Trygga anställningar på heltid med minskande andel timanställda och deltidsanställda stärker kvalitet och kontinuitet för både medarbetare och brukare. Verksamheterna har en god arbetsmiljö där ett aktivt främjande arbete med friskfaktorer ger förutsättningar för ett långt och hållbart arbetsliv.

Upphandling och inköp i relation till miljöprogrammets arbetssätt

De upphandlingar som staden och nämnden genomför samt de inköp förvaltningen gör är betydelsefulla för att uppnå majoriteten av miljöprogrammets mål. Därför är inköp och inköpskompetens ett fortsatt prioriterat område i förvaltningens miljö- och klimatarbete. De enskilda medarbetarna har expertis inom sina respektive verksamhetsområden och det ska vara lätt att göra rätt, exempelvis vid inköp av livsmedel och förbrukningsvaror. En utmaning är att vissa flergångsalternativ saknas i det upphandlade utbudet vilket försvårar övergången från engångsmaterial i plast.

4 Sammanfattande ekonomisk analys

Förvaltningens nettobudget 2025 för driftverksamheten uppgår till 1 362,0 mnkr. I förvaltningen arbetar ca 900 tillsvidareanställda medarbetare. Personalkostnaderna utgör 38 procent av nämndens bruttokostnader. Kostnaderna för köp av verksamhet utgör 41 procent och lokalkostnaderna 10 procent. Resterande 11 procent avser främst bidrag, livsmedel, förbrukningsmaterial och IT.

Budgetramarna för 2026 och 2027 är antagna av kommunfullmäktige i samband med beslutet om budget 2025. Planerna grundar sig på de prestationer som var aktuella 2024.

Bokslutet 2024 för Skarpnäck stadsdelsnämnd visade efter resultatdispositioner ett resultat på +11,5 mnkr jämfört med budget.

Ekonomiska utmaningar

Ökande behov och komplexitet för målgrupperna inom flera av förvaltningens verksamheter kommer att medföra ökade utmaningar att klara sig inom tilldelade medel. Den nya socialtjänstlagen träder i kraft den 1 juli 2025, vilket innebär en omställning till och utveckling av arbetssätt inom socialtjänsten och äldreomsorgen. Den pågående omställningen till god och nära vård driver vidare stora krav på samverkan och har påverkan på resursbehovet inom verksamheterna.

De senaste årens ökande uppräknings av löner får en stor påverkan på förvaltningens framtida personalkostnader. Under den kommande tioårsperioden kommer det vidare att finnas behov av nyanställningar kopplat till pensionsavgångar och ett växande behov av personal riktat mot äldreomsorg vilket kommer att innebära ytterligare ökade personalkostnader. Under planperioden påverkas personalkostnaderna även av den minskning av personalomkostnadspålägget som kommer att ske från och med 2025.

Ny chefsstruktur i staden kan komma att medföra ökade personalkostnader i form av bland annat ökad personal- och chefstäthet. Förändringen mot ett rimligt antal medarbetare per chef skapar även goda förutsättningar för ett nära och tillitsbaserat ledarskap, vilket påverkar arbetsmiljön positivt för både medarbetare och chefer och kan därigenom få positiva effekter i form av bland annat minskad sjukfrånvaro och personalomsättning.

Trygga anställningar på heltid med minskande andel timanställda och deltidsanställda stärker kvalitet och kontinuitet för både medarbetare och brukare, men kan också komma att innebära ekonomisk påverkan för verksamheterna.

Hyresnivåerna för lokaler kommer troligtvis att stiga som ett resultat av generell eftersatthet i underhåll och ökade kostnader för nybyggnationer. För att klara att hantera den nya högre hyreskostnadsnivån inom givna budgetramar kommer det att ställas krav på kostnadseffektiviseringar inom alla delar av verksamheten samt ytterligare ökat fokus på effektivt utnyttjande av lokaler.

Stadsdelsområdet växer i mindre utsträckning än andra delar av staden vilket påverkar förvaltningens budgettilldelning negativt. Förvaltningen bedömer att budgetförutsättningarna för perioden 2026-2028 kommer att innebära snävare budgettilldelning med risk för kostnadsutmaningar i verksamheterna.

De ekonomiska utmaningarna under planperioden kommer att medföra krav på effektiviseringar och kostnadsminskningar inom samtliga verksamheter. Arbetet inriktas på kostnadssänkande insatser med bibehållen kvalitet, innovation, samverkan, avtalsuppföljningar och effektivisering av lokalutnyttjande.

Anslag för nämndens verksamhet (mnkr)	Budget 2024	Budget 2025	Plan 2026	Plan 2027
Kostnader	1 369,5	1 403,2	1 416,2	1 427,5
Drift och underhåll	1 357,2	1 388,0	1 401,0	1 412,3
Avskrivningar	9,5	11,2	11,2	11,2
Internräntor	2,8	4,0	4,0	4,0
Intäkter	40,8	41,2	41,2	41,2
Netto	1 328,7	1 362,0	1 375,0	1 386,3

Anslag för nämndens verksamhet. Källa: Agresso

4.1 Drift

Förskola

Hyreskostnaderna beräknas öka gradvis under planperioden, dels på grund av hyreshöjningar och indexuppräknningar men även på grund av nybyggnationer. Angående nybyggnationer ser förvaltningen en risk med potentiella fördyrningar som sker under byggprojektets gång, vilket kan generera antingen höga förgäveskostnader eller höga framtida hyreskostnader.

Förvaltningen anpassar verksamheten löpande för att möta behovet av förskoleplatser inom stadsdelsområdet. Ett sammantaget behov bedöms löpande under året, där nybyggnationer i stadsdelsområdet såväl som Stockholms stads befolkningsprognoser tas i beaktning. Båda dessa faktorer bidrar till en viss osäkerhet i planeringsarbetet. Förvaltningen får ibland information om lägenheternas storlek i nyproduktion i ett sent skede, vilket påverkar planeringsarbetet då lägenhetsstorlek är kopplat till sannolikheten att barnfamiljer kan tänkas bli aktuella för att flytta in.

Befolkningsprognosen visar en fortsatt minskning på 6 procent av barn i åldern 1-5 år i stadsdelsområdet mellan år 2025 till 2028, vilket innebär en minskning på strax över 50 barn per år. Efter 2028 sker sedan en gradvis ökning de därpå följande åren. När barnantalet sjunker blir skillnaderna mellan höst och vår en utmaning. I samband med att 6-åringarna går till skolan blir många platser lediga för att sedan fyllas på i januari. Det innebär minskade intäkter under höstterminen men samma personalkostnader som under våren.

Regeringen har tillsatt en utredning som bland annat fått i uppdrag att utreda en reglering av barngruppernas storlek och personaltätheten. Införande av en obligatorisk språkförskola ska också utredas. Beroende på vilka beslut som fattas utifrån det resultat som utredning visar kan detta komma att påverka kommande års budgetförutsättningar i form av ökade kostnader för lokaler och personal.

Barn, kultur och fritid

Antalet unga i åldersgruppen 13-18 år i stadsdelsområdet prognostiseras minska med 2 procent mellan år 2025 och 2028. Efter det prognostiseras åldersgruppen att fortsatt minska de kommande åren. Förvaltningen ser ett fortsatt behov av att finna ytterligare samverkansmöjligheter med föreningar och civilsamhället och därigenom bredda utbudet av

aktiviteter för barn och ungdomar.

Äldreomsorg

Staden satsar på utveckling och förbättrad arbetsmiljö för medarbetare genom bland annat heltid som norm, riktlinjer för schemaläggning och arbetstidsförläggning.

Utvecklingsinsatserna innebär ökande personalkostnader framförallt för utförarverksamheter inom egen regi. Kvaliteten inom äldreomsorgen utvecklas genom ökade krav på undersköterskeutbildning för medarbetare inom vård- och omsorgsboenden och gruppboenden samt kravet på undersköterskeutbildning för fast omsorgskontakt inom hemtjänsten.

Tillsammans med redan kända svårigheter att rekrytera inom vård och omsorg innebär situationen att en omfattande satsning på kompetensförsörjning behövs. Det innebär ökade kostnader för utbildningsinsatser, administration och rekrytering av såväl tillsvidareanställda medarbetare som utbildningsvikarier för verksamheterna.

Användandet av välfärdsteknik behöver öka och en mer utvecklad digitalisering kan frigöra resurser och effektivisera äldreomsorgen. Det planerade införandet av nytt systemstöd för utförarverksamheter inom socialtjänst, äldreomsorg och hälso- och sjukvård inom staden kommer att kräva tid och resurser från verksamheterna under den kommande treårsperioden både inför och under införandet.

Den nya socialtjänstlagen och omställningen till god och nära vård och omsorg innebär utveckling av arbetssätt inom äldreomsorgen. Lagstiftningens inriktning tillsammans med den förväntade ökningen av antalet äldre innebär att resurser tydligt behöver fördelas för strukturerade förebyggande och hälsofrämjande insatser.

Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Förvaltningen ser det som angeläget med en mer samlad hantering i staden vid behov av direktupphandling utanför valfrihetsavtalet för bostad enligt LSS.

Andelen äldre brukare ökar inom gruppboendena. Det innebär ett behov av att utveckla kompetensen hos medarbetarna för att möta de behov som då uppstår hos brukarna. Fler äldre brukare innebär också att möjlighet till sysselsättning utanför boendet för dem som inte längre har daglig verksamhet behöver utvecklas.

Kostnader för persontransporter belastar det fasta anslaget trots att resorna är kopplade till att brukarna har insatser såsom daglig verksamhet inom det rörliga anslaget där också utförarna har störst förmåga att förebygga höga kostnader som följer av exempelvis outnyttjade resor och tillägg. Att en faktor för andel lägenheter enligt LSS läggs till det fasta anslaget är ett alternativ för att rättvisare spegla vilka kostnader som avser finansieras av detta anslag. Förvaltningen har under flera år föreslagit en lösning där peng för turbundna resor läggs till det rörliga anslaget pengsystem.

Individ- och familjeomsorg och socialpsykiatri

Den nya socialtjänstlagen, med ökade krav på tidiga och förebyggande insatser, kommer innebära ökade kostnader för kompetensutveckling och en ökad bemanning.

Statsbidrag är ett mycket viktigt tillskott till nämndens budget inom individ- och

familjeomsorg. Kostnaderna i samband med det utökade brottsförebyggande ansvaret är också beroende av hur staten kommer att finansiera de olika lagförslagen.

De grupper som i framtiden behöver få del av ett utökat stöd av socialtjänsten och som blir fler har stora behov kopplade till eget boende, våld i nära relation samt samsjuklighet. Den ekonomiska situationen för många hushåll kan under perioden volymmässigt påverka förvaltningens förebyggande arbete gällande budget och skuldrådgivning, vräkningsförebyggande arbete men också ökade kostnader för tillfälliga boenden.

Förvaltningen behöver göra omfördelningar för att säkra utredningsarbetet inom relationsvåld men framför allt för att säkra stöd och insatser kopplat till våldsutsatta. En stor andel av våldsutsatta vuxna är enbart aktuella för våldsutsatthet. Anslag för våldsutsatta ges inom individ- och familjeomsorgen där faktorerna i fördelningsnycklarna inte längre speglar ambition, kostnader och faktiska förhållanden. De nya åligganden för socialtjänsten avseende att tillhandahålla skyddat boende för vuxna våldsutsatta samt bestämmelser om placering av barn i skyddat boende medför kostnader såväl för insatsen som för myndighetsutövning och administration.

Ekonomiskt bistånd och arbetsmarknadsåtgärder

Inom stadsdelsområdet återfinns en högre andel personer som saknar sjukpenning än inom andra delar av staden. Denna problematik kräver omfattande och långsiktiga insatser för att personerna ska nå egen försörjning. Under perioden kommer det fortsatt vara viktigt att säkerställa hög kompetensnivå och intern samordning mellan olika verksamhetsområden som möter samaktuella personer.

Insatserna inom arbetsmarknadsåtgärder är fortsatt viktiga som en del i att motverka att personer riskerar att fastna i långvarig arbetslöshet och i förlängningen långvarigt bidragsberoende.

Den mycket analoga hanteringen av bedömning och beräkning av rätt till bistånd är personalresurskrävande och ineffektiv. Den tar också en oproportionerligt hög andel av den tid som behövs för socialt förändringsarbete givet den komplexitet som finns gällande försörjningshinder, rehabilitering och vägen till självförsörjning. Förvaltningen noterar svårigheter att konkurrera med kranskommuner som har kommit längre i effektiva digitala processer inom området.

I och med att pensionsåldern höjdes 2023 är kostnaderna för ekonomiskt bistånd högre än tidigare. Hushållen i åldersgruppen för pensionering uppbär ekonomiskt bistånd ett år längre än före 2023.

Personer som har långvarigt bistandsberoende förväntas vara kvar längre tid inom socialtjänsten på grund av osäkerhet kring inflation, räntor och arbetslöshet.

Stadsmiljö

I kommande exploateringsprojekt i stadsdelsområdet planeras för anläggning av nya parker och mötesplatser för att möta den växande befolkningens behov av rekreation. Det medför nya ytor som ska skötas om samt ett ökat slitage på befintliga ytor som förvaltningen behöver hantera. Från och med 1 januari 2026 ska det finnas möjlighet att källsortera förpackningar i

stadsdelsområdets parker över 2000 kvm. Detta förväntas medföra högre driftskostnader framgent och driftbudgeten behöver därför förstärkas de kommande åren. En förstärkt driftbudget skulle bland annat även möjliggöra en uppgradering av skötseln av den bostadsnära naturen samt en intensifiering av förvaltningens arbete med klimatanpassning. Övertagandet av parkskötseln i egen regi från oktober 2026 kommer medföra dubbla driftskostnader under ett par månader inför övertagandet – dels för upphandlad entreprenör, dels för nya medarbetare, lokaler och maskiner. I kommunfullmäktiges budget för 2025 samt i förslaget till avfallsplan 2025 - 2030 finns ett uppdrag att stadsdelsnämnderna, i samarbete med trafiknämnden och Stockholm Vatten och Avfall AB, succesivt ska sätta upp dricksvattenfontäner i hela staden. Förvaltningen har under 2024 satt ut dricksvattenfontäner i två parker och ytterligare två parker kommer få dricksvattenfontäner under 2025. Dessa är dyra att anlägga och installeras i parker i samband med större parkinvesteringar eller genom klimatinvesteringsmedel. Stadens vattentaxa har höjts avsevärt vilket befaras medföra höga driftskostnader för stadsdelsnämnden och en utmaning med att bibehålla de dricksvattenfontäner som finns idag och sätta upp nya.

Inom stadsmiljöområdet finns allt fler styrdokument såsom stadens miljöprogram, handlingsplan för biologisk mångfald och handlingsplan för klimatanpassning. Stadens ökade ambition leder till ökade drift- och investeringskostnader inom verksamhetsområdet. Det finns riktade medel att ansöka om för klimat, trygghet, biologisk mångfald, ökade vistelsevärden vid vatten, åtgärder för god vattenstatus och skötsel av naturreservat. Förvaltningen ser fördelar med att klimat- och trygghetsmedel har en flerårig planeringsperiod, men att vara beroende av särskilda och kortsiktiga medel som behöver användas under innevarande år för med sig utmaningar i planering och resurssättning och försvårar kontinuitet och långsiktighet.

4.2 Investeringar

Stadsmiljö

I kommunfullmäktiges budget för 2025 avsattes särskilda investeringsmedel att söka för införskaffande av maskiner och inventarier till parkskötsel i egen regi. Det är angeläget att säkerställa att de medel som avsätts centralt är tillräckliga under kommande år då flera stadsdelsnämnder tar över skötseln i egen regi samtidigt.

Förvaltningen har lämnat in underlag för angelägna investeringsprojekt till trafikkontoret, som därefter gör en samordnad prioritering för hela staden. För de kommande åren har medel sökts för upprustning av Gåshällsparken i Kärrtorp, Tidaholmsparken i Hammarbyhöjden, Kärrtorpsparken i Kärrtorp och Magnebergsparken/Dalgärdet i Enskededalen. När det gäller större investeringar och reinvesteringar finns en utmaning i att kunna hantera projekten inom planerad tidplan, detta eftersom oförutsedda hinder ofta inträffar i samband med anläggningsfasen. För att kunna färdigställa projekten är det därför nödvändigt att kunna omdisponera medel mellan olika projekt och år.

Prioritet	Projekt	Åtgärd	Kalkyl (mnkr)
1	Gåshällsparken	Upprustning av lekpark	13
2	Tidaholmsparken	Upprustning av park	20
3	Kärrtorpsparken	Upprustning av lekpark	12
4	Magnebergsparken/Dalgärdet	Upprustning av lekpark	15

Klimatinvesteringar

Samtliga av förvaltningens åtgärder strävar efter minskade växthusgasutsläpp. Förvaltningen ser ett värde i att staden säkerställer att planerade projekt har en god måluppfyllnad. Planerade åtgärder som är en utveckling av de klimatinvesteringsprojekt som ansökts för i verksamhetsplanen för 2025 och övriga planerade investeringsåtgärder för åren 2026, 2027 och 2028 redovisas i bilaga 5.

Klimatanpassningsinvesteringar

Samtliga av förvaltningens åtgärder strävar efter klimatanpassning. Förvaltningen ser ett värde i att staden säkerställer att planerade projekt har en god måluppfyllnad. Planerade åtgärder som är en utveckling av de klimatinvesteringsprojekt som ansökts för i verksamhetsplanen för 2025 och övriga planerade investeringsåtgärder för åren 2026, 2027 och 2028 redovisas i bilaga 6.

5 Lokalförsörjningsplan

5.1 Sammanfattning

Lokalförsörjningsplanen är ett styrdokument för respektive nämnds lokalplanering där nämndens kort- och långsiktiga lokalbehov och planerade lokalförändringar presenteras. Nämndernas lokalförsörjningsplaner aggregeras till stadens övergripande lokalresursplan som årligen föreläggs kommunstyrelsen.

Förvaltningen arbetar strukturerat med den strategiska lokalförsörjningen för att säkerställa att verksamheterna kan bedrivas enligt plan med en tillräcklig mängd lokaler på kort och lång sikt. Målsättningen är även att bedriva planarbetet så att flexibilitet och kostnadseffektivitet i lokalförsörjningen uppnås.

Hyresnivåer för lokaler kommer troligtvis att stiga som ett resultat av generell eftersatthet i underhåll och ökade kostnader för nybyggnationer. Förvaltningen har en stor underhållsskuld i hela lokalbeståndet som kan resultera i tilläggshyror när fastighetsägarna åtgärdar skulden. För att klara att hantera nya högre hyreskostnadsnivåer inom givna budgetramar kommer det att ställas krav på kostnadseffektiviseringar inom alla delar av verksamheten samt ytterligare ökat fokus på effektivt utnyttjande av våra lokaler. Lokalförsörjningsplanen utgår i huvudsak från att arbeta med att avveckla lokaler med hög hyra, har låg nyttjandegrad och som inte är ändamålsenliga.

I nybyggnationsprojekt har förvaltningen drabbats av inflationsrelaterade indexhöjningar, och där även kommande hyresnivåerna påverkas av den förhöjda stadsinterna räntan. Ökade kostnader för nybyggnation leder i förlängningen till högre hyror för framtida inhyrningar

gällande framför allt förskolelokaler, men också till att stadens riktlinjer för maximal kostnad per barn riskerar att överskridas.

Enligt förvaltningens förteckning över planerade nybyggnationer planeras det för ca 5000 nya bostäder inom stadsdelsområdet fram till 2033. Bostadsprojekten ligger olika i tidsplanering. Nya bostäder och inflyttning kommer att medföra en ökad befolkningsmängd och högst sannolikt ökat behov av verksamhetslokaler.

Lokalförsörjning är i nuläget i huvudsak tillfredsställande, nämnden arbetar aktivt för en fortsatt effektiv lokalförsörjning.

5.2 Planeringsförutsättningar

Förvaltningens verksamheter arbetar för en effektiv samordning av förvaltningens inhyrda lokaler. För att uppnå ett effektivt utnyttjande av lokalresurserna samverkar verksamheterna kontinuerligt både mellan avdelningar och inom respektive avdelning. Förvaltningen samverkar även med andra förvaltningar för att dela resurser effektivt inom hela staden.

Förvaltningens strategiska lokalförsörjningsarbete ställer krav på att kontinuerligt bevaka och utvärdera befolkningsprognoserna och att hålla sig uppdaterad på tidplaner i bostadsbyggnadsprojekten. Två större program för ny bostadsbebyggelse i Hammarbyhöjden-Björkhagen och Bagarmossen-Skarpnäck har antagits. Det innebär att detaljplaner för flera tusen nya bostäder kommer att tas fram under planperioden. Planerad byggstart varierar och vissa planer är mer osäkra än andra gällande byggstart och inflyttning, men ca 5000 nya bostäder beräknas stå klara för inflyttning mellan 2026-2033.

Det finns behov av tillskott av LSS-bostäder, gruppboendestäder och bostäder för äldre under planeringsperioden. Ökningen av antalet äldre personer i stadsdelsområdet under framför allt senare delen av planeringsperioden medför ett ökat behov av servicebostäder för äldre, och det uppskattade behovet av LSS-bostäder fram till år 2034 visar att det råder mer eller mindre brist på samtliga boendekategorier inom regionen.

Förvaltningen bevakar att behovet av nya förskolor, gruppboendestäder och servicebostäder för äldre samt LSS-bostäder tillgodoses.

Nyckeltal för pedagogisk verksamhet

- Inskrivningsgraden i förskolan är 96,4 procent
- Andel förskolebarn i kommunal regi är 66,4 procent
- Nämnden hyr totalt in totalt 21 041 kvadratmeter lokalarea till förskoleverksamhet vilket ger en yta på cirka 12,9 kvadratmeter per barn
- 81,2 procent av dessa kvadratmeter hyrs in från hyresvärdar inom kommunens bolag

Nyckeltal för övriga verksamheter

- Total införhyrning för övrig verksamhet som ingår i lokalförsörjningsplanen är 14 808 kvadratmeter
- Antal anställda på förvaltningskontoret är 200 personer
- Antalet arbetsplatser i förvaltningshuset är 190 stycken

- Förvaltningskontoret omfattar en total införlämnad om 4 664 kvadratmeter (inklusive lager och förråd)
- Lokalytan är 23,3 kvadratmeter/anställd på förvaltningskontoret (inklusive lager och förråd)
- Antal kvadratmeter per arbetsplats (dvs. bord, stol och kringtyr) för administrativa lokaler är 24,5

5.3 Bedömd hyreskostnadsutveckling

De senaste årens allmänna prisuppgång av hyresnivåer på lokaler har påverkat förvaltningens ekonomi och hyreskostnaderna tar en större andel av budgeten. Förvaltningen bevakar hyresutvecklingen, men dess rådighet rör främst effektivitet i hyresförhandlingen i nya avtal, lokalutnyttjandet och lokalplanerandet.

Förvaltningen har en avdelning på en förskola i paviljong samt några förskolor med få avdelningar. Dessa lokaler kommer att avvecklas och växlas över till både nya lokaler samt utökning av befintliga lokaler. Avvecklingen innebär bortfall av lokaler med höga hyres- och driftkostnader vilket på sikt är gynnsamt för staden.

I nybyggnadsprojekt i samarbete med SISAB, Skolfastigheter i Stockholm AB, har förvaltningen under de senaste åren drabbats av inflationsrelaterade indexhöjningar i projekten, och där också hyresnivåerna påverkas av den förhöjda stadsinterna räntan. Ökade kostnader för nybyggnation av förskolor leder i förlängningen till högre hyror för framtida förskolelokaler initialt, men också att stadens riktlinjer för maximal kostnad per barn och år riskerar att överskridas. På lång sikt bedömer förvaltningen att dessa investeringar kommer att vara gynnsamma då den hyresgenerande investeringsutgiften sjunker och leder till lägre hyreskostnader under lokalernas livslängd.

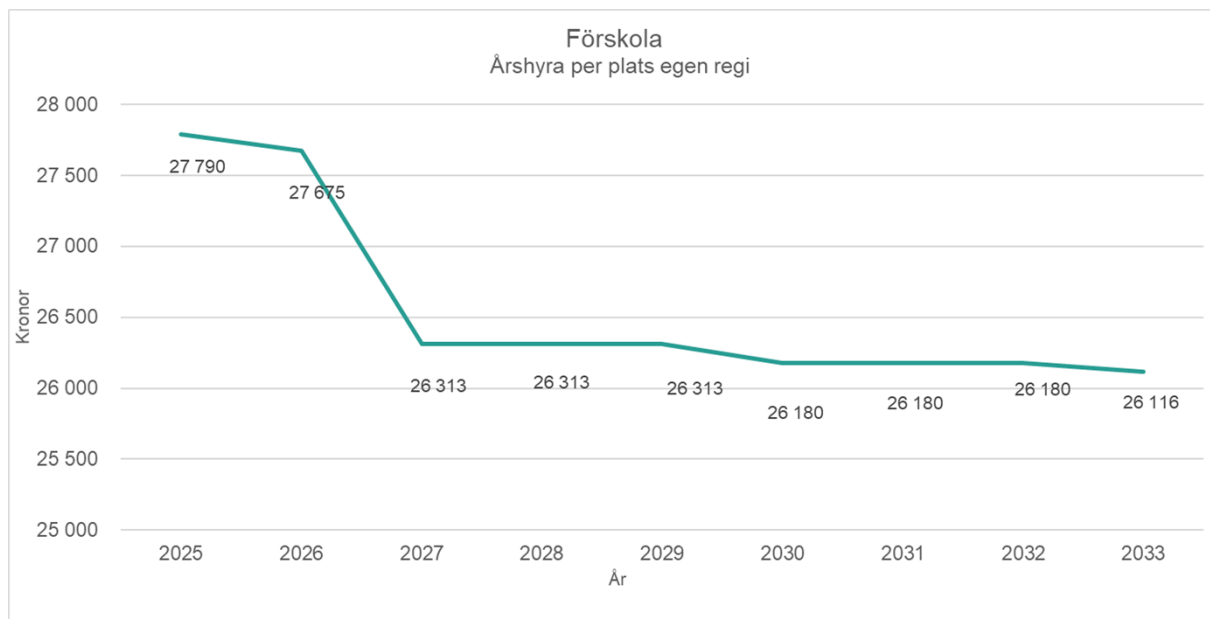
Utifrån befolkningsprognosen och det ökade antalet äldre i stadsdelsområdet kommer planeringen av vård- och omsorgsbostäder att fortgå. I Skarpnäcks stadsdelsområde beräknas det planerade vård- och omsorgsboendet Bergholmsbacken stå klart för inflyttning 2029. Boendet är planerat för 72 platser, men en översyn av möjligheten att öka till 80 platser pågår. I stadsdelsområdet finns idag vård- och omsorgsboendet Hemmet för gamla med 63 platser. Hemmet för gamla har planerats för flytt till det nya boendet men utifrån det ökade behovet av vård- och omsorgsplatser i Östra söderort övervägs nu hur Hemmet för gamla behöver användas. Detta kommer att generera ökade hyreskostnader för nämnden framöver.

Hyresnivåerna för övriga lokaler kommer troligtvis att stiga under lokalförsörjningsplanens planeringsperiod som ett resultat av främst eftersatt i underhåll, vilket kommer att behöva åtgärdas i form av utökat planerat underhåll, lokalförändringar och lokalanpassningar. Att omvandla befintliga lokaler till flexibla och effektiva lokaler samt åtgärda underhållsskulden kommer sannolikt att kräva investeringar. En del av detta är att förvaltningen kommer att behöva investera i att, tillsammans med fastighetsägaren Svenska Bostäder och med stöd av serviceförvaltningen, omvandla förvaltningshuset på Björkhagsplan till ett mer modernt och ändamålsenligt kontor.

Investeringsutgifter består främst av planerat underhåll av lokaler samt upprätthållande av

myndighetskrav. Exempel på det sistnämnda är brandlarm och installation av fettavskiljare.

För att klara av nya högre hyreskostnadsnivåer inom givna budgetramar kommer det att ställas krav på kostnadseffektiviseringar inom alla delar av verksamheten samt ytterligare ökat fokus på effektivt utnyttjande av våra lokaler. Lokalförsörjningsplanen utgår i huvudsak från att arbeta med att avveckla lokaler med hög hyra, har låg nyttjandegrad och som inte är ändamålsenliga.

Benämning, mnkr	år 2025	år 2026	år 2027	år 2028	år 2029	år 2030	år 2031	år 2032	år 2033	år 2034	år 2035
Total årshyra, lokaler	73,7	73,1	73,1	73,1	78,3	79,0	79,0	79,0	81,7	81,7	81,7
varav pedagogiska lokaler	49,3	48,1	48,1	48,1	48,1	48,8	48,8	48,8	51,5	51,5	51,5

5.4 Samverkan

Under planeringsprocessens tidiga skeden och nya lokaler har förvaltningen nära samarbete med SISAB, Skolfastigheter i Stockholm AB, Micasa, fastighetskontoret, stadsbyggnadskontoret, trafikkontoret, exploateringskontoret och socialförvaltningen. Förvaltningen samarbetar även med Svenska bostäder i lokalfrågor, främst gällande förvaltningshuset. Med Stockholms hem samarbetar förvaltningen kring många LSS-bostäder samt Skarpnäcks kulturhus. Av fastighetskontoret hyr förvaltningen LSS-bostäder samt anläggningen i Flatenbadet.

Underhållsarbetet och den underhållsskuld som finns i flera av lokalerna som förvaltningen hyr kräver ibland ett samarbete med fastighetsägaren för att kunna er hålla ändamålsenliga lokaler. Samverkan mellan fastighets- och bostadsbolagen och förvaltningen bör ske i enlighet med stadens riktlinjer om ansvarsområde för respektive part. Förvaltningens uppfattning är att det finns vissa brister i samverkan med stadens fastighetsägande bolag och förvaltningar. Bristande helhetssyn leder till höga kostnader och högre hyror än vad som är skäligt. En annan modell och arbetssätt med ökad samverkan och gemensamma incitament där verksamheternas behov och ekonomi styr mer vore fördelaktigt för staden som helhet.

Förvaltningen driver verksamheter inom socialtjänsten tillsammans med andra förvaltningar vilket effektiviserar lokalbeståndet. Som exempel driver förvaltningen i samverkan med Enskede- Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltning en ungdomsmottagning. Denna vänder sig till unga i åldrarna 13-23 år.

Kulturförvaltningen hyr in sig i stadsdelsförvaltningens lokaler och det bidrar till en naturlig samverkan kring biblioteksverksamheten. Skarpnäcks bibliotek finns i Kulturhuset i Skarpnäck och Björkhagens bibliotek ligger i förvaltningskontoret på Björkhagsplan. Löpande dialog förs med kulturförvaltningen om hur lokalytorna ska nyttjas och samverkan sker på bästa möjliga sätt.

Synergier bör beaktas i lokalförsörjningen kopplat till platssamverkan och platsaktivering. Val av lokaler samt deras strategiska placering är aspekter som kan bidra till ökad trygghet och säkerhet i stadsmiljön. Denna samverkan gäller främst Stockholms hem samt Svenska bostäder.

5.5 Lokalplanering - ej pedagogisk verksamhet

5.5.1 Nuläge 31 januari 2025

Förvaltningen har under flera år arbetat med att effektivisera de administrativa lokalerna på förvaltningskontoret på Björkhagsplan 6. I nuläget består hälften av arbetsplatserna av egna rum och hälften består av kontorslandskap med fasta platser. Under 2024 har förvaltningen bedrivit en förstudie tillsammans med serviceförvaltningen i syfte att förbereda för att kunna genomföra en lokalförändring för att skapa mer yteffektiv och trivsamt arbetsmiljö i förvaltningshuset. Under 2025 planerar förvaltningen för att, tillsammans med fastighetsägaren Svenska Bostäder, driva ett projekt för att investera i fastigheten och omvandla förvaltningshuset på Björkhagsplan till ett mer modernt och ändamålsenligt kontor.

Kontoret för hemtjänsten i södra delen av stadsdelsområdet kommer att delas upp på två lokaler som en följd av ökad verksamhetsvolym, en lokal i Bagarmossen och en i Skarpnäck. Kontoret i Bagarmossen behöver lokalanpassas innan inflyttning kan ske. Det befintliga kontoret i Skarpnäck har underhållsbehov.

I Skarpnäcks kulturhus erbjuds lokaler och kurser för att möjliggöra eget kulturskapande och lokalt engagemang. Kostnader för drift av kulturhuset finansieras genom budgeten för kultur och fritid, samt till en mindre del genom uthyrning av lokalerna.

Socialförvaltningen har sedan 2022 beställaruppdraget för bostäder med särskild service

enligt LSS. Fler LSS-bostäder och gruppboendestäder behöver skapas, både i befintliga fastigheter och i nyproduktion. Socialnämnden ska säkerställa att beställaransvar för grupp- och servicebostäder/stödboenden LSS och SoL fullföljs. Det uppskattade behovet av bostäder fram till år 2034, visar att det råder mer eller mindre brist på samtliga boendekategorier inom regionen.

Förvaltningen ser ett omfattande underhållsbehov i lokalbeståndet inom LSS-verksamheten och arbetar med kartläggning, underhållsplaner och åtgärder.

Förvaltningen har fått i uppdrag av stadsdelsnämnden att tillsammans med Farstas och Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltningar utreda möjligheter till parkdrift i egen regi samt utformning av eventuell samverkan med övriga stadsdelsförvaltningar i region östra söderort. Detta ska vara igång från och med 1 oktober 2026.

Förvaltningen arbetar strategiskt med effektiv lokal försörjning samt minskad miljö- och klimatpåverkan vid lokalplaneringen och lokalanpassningar inom lokaler för övrig verksamhet.

5.5.2 Behov och planering av lokaler för år 2026-2033 (första planeringsperioden)

I Skarpnäcks stadsdelsområde beräknas det planerade vård- och omsorgsboendet Bergholmsbacken stå klart för inflyttning 2029. Boendet är planerat för 72 platser, men en översyn av möjligheten att öka till 80 platser pågår. I stadsdelsområdet finns idag vård- och omsorgsboendet Hemmet för gamla med 63 platser. Hemmet för gamla har planerats för flytt till det nya boendet men utifrån det ökade behovet av vård- och omsorgsplatser i Östra söderort övervägs nu hur Hemmet för gamla behöver användas.

Förvaltningen har fått i uppdrag av stadsdelsnämnden att påbörja förberedelserna för ett övertagande av parkskötsel i egen regi från och med 1 oktober 2026. Arbetet har påbörjats för att hitta lämpliga och ändamålsenliga lokaler. Inhyrningen behöver ligga inom stadsdelsområdet eller i närheten, och behöver inrymma omklädningsrum, lager, plats för stora maskiner med mera. Samarbetet med Farstas och Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltningar fortsätter gällande bland annat samverkansmöjligheter kring lokaler.

I samband med fortsatt arbete med att effektivisera de administrativa lokalerna på förvaltningskontoret på Björkhagsplan 6 kommer olika tänkbara lösningar för samlat effektivt lokalutnyttjande i förvaltningen att beaktas.

5.5.3 Behov och planering för lokaler år 2034-2045 (andra planeringsperioden)

Förvaltningen har inga inplanerade lokalförändringar för den andra planeringsperioden.

5.6 Lokalplanering - pedagogisk verksamhet

5.6.1 Nuläge 31 januari 2025

Förvaltningen ansvarar för drift av 25 förskolor inom stadsdelsområdet. Det är ett blandat bestånd med äldre och nyare förskolor. Två nya förskolor har öppnats under 2024, i Björkhagen respektive Bagarmossen, och som ersätter äldre förskolor och paviljonger.

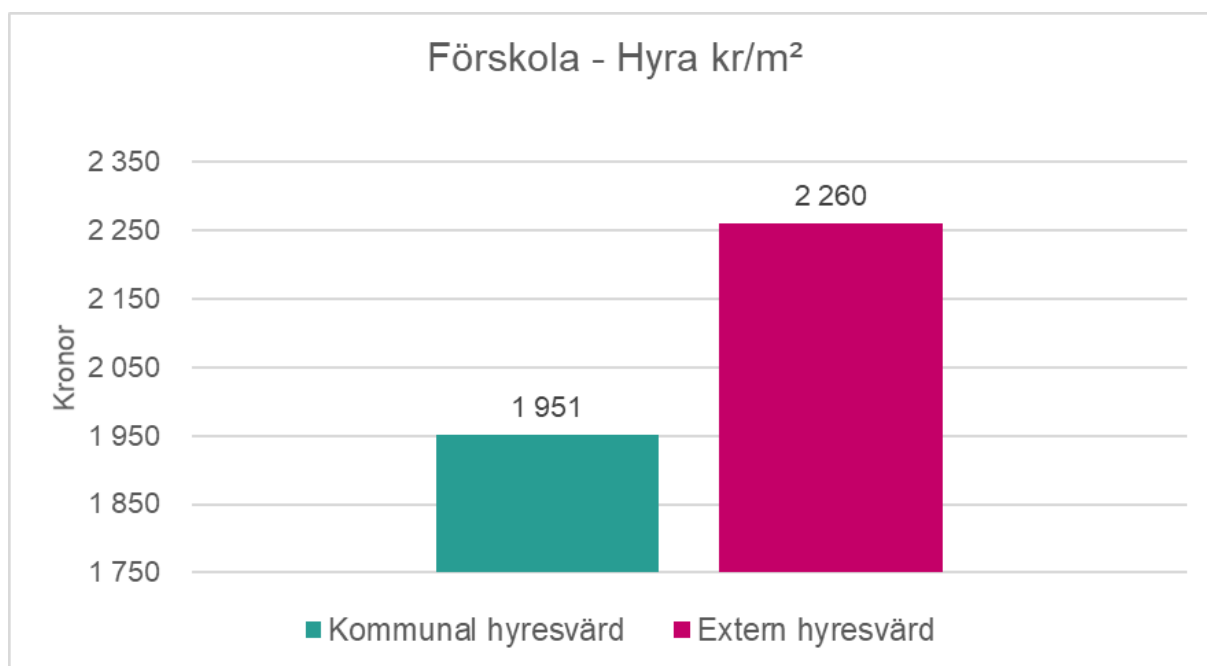
Utvecklingen av kostnaderna för nyproduktion av dessa båda förskolor gör i nuläget att hyreskostnaderna för förskolebeståndet ökat.

Under 2025 kommer en kombinerad kontors- och lokal för öppen förskola att avvecklas. Öppna förskolan Vindsnurren flyttar in i malpåselagd avdelning på förskolan Vinden.

I takt med att hyresavtalen för de avvecklade lokalerna avslutas sjunker också de samlade hyreskostnaderna.

Inskrivningsgraden inom stadsdelsområdets olika delar varierar marginellt. Dock skiljer sig inskrivningen i kommunal respektive fristående förskola. Inom Hammarbyhöjden är majoriteten av barn i förskoleålder inskrivna i fristående förskolor. På Skarpnäcksfältet är fördelningen ungefär likvärdig. Inom övriga delar av stadsdelsområdet är majoriteten av barnen inskrivna i kommunal förskola.

I förskoleverksamhetens lokaler har förvaltningen 1 606 inskrivna barn per 31 januari 2025. Årshyran per kvadratmeter är 1 951 kronor vid införhyrning från kommungemensamma bolag och 2 260 kronor per kvadratmeter vid införhyrning från externa hyresvärdar, se diagram nedan.

Förvaltningen följer befolkningsprognoserna och bevakar verksamheternas behov av lokalförsörjning. Målsättningen är att ha effektiva lokaler som är flexibla och har en hyreskostnad som är fördelaktig för förvaltningen. Förvaltningen arbetar med både avveckling, ny- och tillbyggnation samt anpassningar för att nå lokalmålen.

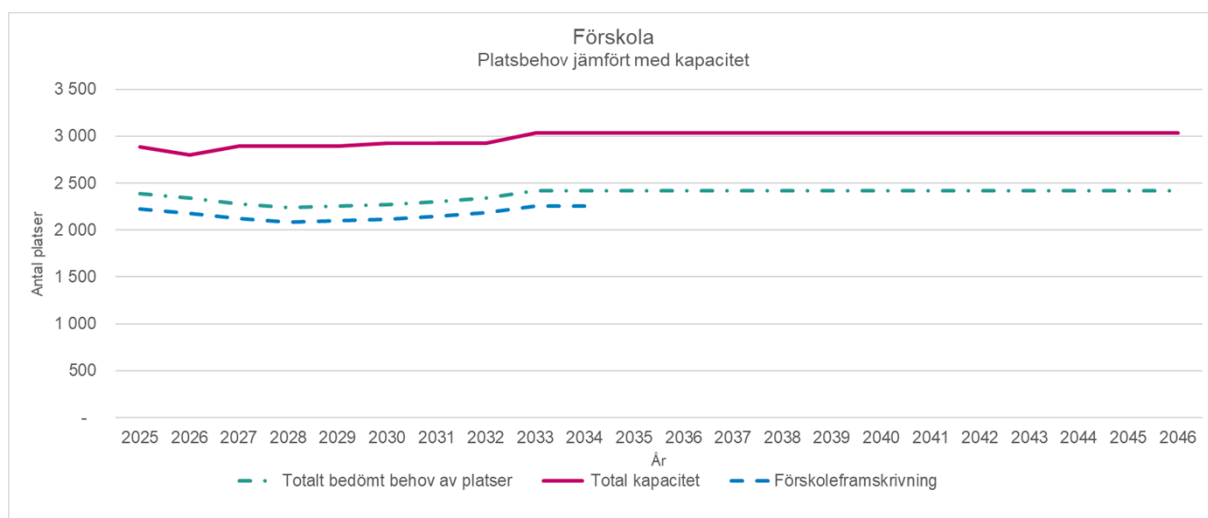
Förvaltningen arbetar strategiskt med effektiv lokalförsörjning samt minskad miljö- och klimatpåverkan vid planeringen av om-, ny- eller tillbyggnationer inom pedagogisk verksamhet.

5.6.2 Planering av lokaler för år 2026-2033 (första planeringsperioden)

Anpassningar av förskolebeståndet planeras i Hammarbyhöjden och Kärrtorp, i form av nybyggnation av det två nedan nämnda förskolorna, samt avvecklingar och tillbyggnationer i det befintliga förskolebeståndet.

Nybyggnation av förskola planeras vid Nytorps gårde i Kärrtorp med beräknad byggstart under första planeringsperioden.

I planeringen ingår projekterad förskola vid Sjöstadshöjden i Hammarbyhöjden med beräknad byggstart under första planeringsperioden. Osäkerhet råder kring projektets genomförande enligt information från byggherren.

Parklekarnas lokaler ska ses över för att säkerställa att de är ändamålsenliga, i enlighet med den parkleksplan som beslutades under 2024, och som hade till syfte att synliggöra förvaltningens behov av utveckling och upprustning för sina parklekar.

5.6.3 Planering av lokaler för år 2034-2045 (andra planeringsperioden)

Förvaltningen har inga inplanerade lokalförändringar för den andra planeringsperioden.

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Jonas Lauri, Stadsdelsdirektör	2025-04-04